

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Hoitotyön koulutusohjelma

Tuija Kananen
Iiri Nevalainen

”VARMAAN MEIJÄN PERHEEN PELASTUS”
Joensuun Perheentalon yökylätoiminta vanhemmuuden tukena

Opinnäytetyö
Toukokuu 2014

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2014
Hoitotyön koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
050 405 4816

Tekijät
Tuija Kananen, Iiri Nevalainen

Nimeke
"VARMAAN MEIJÄN PERHEEN PELASTUS"
Joensuun Perheentalon yökylätoiminta vanhemmuuden tukena

Toimeksiantaja
Pelastakaa Lapset ry, Itä-Suomen aluetoimisto

Tiivistelmä

Vanhemmuus antaa elämälle sisältöä, mutta saa aikaan myös haasteita. Työn ja perheen sovittaminen yhteen sekä oman ajan ja sosiaalisten suhteiden puute aiheuttavat nykyisin entistä enemmän kuormitusta. Perheentalon yökylä toimii ehkäisevänä lastensuojelutyönä ja tukee vanhempien jaksamista tarjoamalla vanhemmille mahdollisuuden omaan aikaan.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa tietoa Pelastakaa Lapset ry:lle yökylätoiminnasta kuvaamalla toimintaa yökylään osallistuneiden lasten vanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyön tehtävinä oli koota vanhempien kokemuksia yökylätoiminnasta sekä toiveita toiminnan jatkoa varten. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin teemahaastattelemalla viittä yökylään osallistuneiden lasten vanhempaa. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysia apuna käyttäen.

Opinnäytetyön tuloksiin perustuvien keskeisimpien johtopäätösten mukaan yökylätoiminta on tarpeellinen. Tarpeellisuus kasvaa tukiverkoston ollessa pieni. Yökylää voidaan pitää voimavarana vanhemmille. Sen rooli voimavarana korostuu, mikäli vanhemmuuden voimavarat ovat epätasapainossa vanhemmuutta kuormittavien tekijöiden kanssa.

Jatkotutkimusaiheiksi nousivat haastattelu- tai havainnointitutkimus lasten yökyläkokemuksista. Toiminnallisena opinnäytetyönä voisi toteuttaa koko viikonlopun kestävän yökylän tai kirjallista materiaalia yökylään osallistuville lapsille tai heidän vanhemmilleen.

Kieli
suomi

Sivuja 55
Liitteet 6

Asiasanat
vanhemmuus, vanhemmuuden voimavarat, vanhemmuuden tukeminen, yökylätoiminta

THESIS
May 2014
Degree Programme in Nursing
Tikkarinne 9
FI 80200 JOENSUU
FINLAND
+358 50 405 4816

Authors

Tuija Kananen, Iiri Nevalainen

Title

“PROBABLY THE SALVATION OF OUR FAMILY”

Overnight Childcare Service of Joensuu Family House Supporting Parenthood

Commissioned by

Save the Children Eastern Finland regional office

Abstract

Parenthood entails content in life, but also challenges. Combining work and family as well as lack of time for oneself and social relations are causing more burden today than before. The overnight childcare service of Joensuu Family House is serving as preventive activity for child welfare.

The aim of this thesis is to produce information for Save the Children Eastern Finland regional office about overnight childcare service from the perspective of parents whose children have been participating in the service. The assignment of this thesis is to gather parents' experiences and future desires concerning the overnight childcare service. The thesis was accomplished as a qualitative research. The material was collected by thematically interviewing the parents whose children have been participating in the overnight childcare service. The material was analyzed by using the content analysis.

The main conclusion based on the results of this thesis is that there is a strong need for the overnight childcare service of Joensuu Family House. The need of overnight childcare service increases if the supportnetwork of parents appears small. The overnight childcare service can be considered as a resource of parenthood. Its role as a resource is emphasized if the balance of parenthood's resources and burdening is distracted.

Follow-up research could be done by observing or interviewing children about their experiences about the overnight childcare service of Joensuu Family House. The functional theses could consist of as written material for attending children and their parents or overnight childcare service that lasts the whole weekend.

Language
Finnish

Pages 55
Appendices 6

Keywords

parenthood, the resources of parenthood, supporting parenthood, overnight childcare service

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1	Johdanto	5
2	Vanhemmuus.....	6
2.1	Vanhemmuus käsitteenä	6
2.2	Vanhemmuuden roolit.....	8
2.3	Vanhemmuuden muotoja.....	10
3	Vanhemmuuden voimavarat ja kuormittavat tekijät.....	13
3.1	Vanhemmuuden voimavarat	13
3.2	Vanhemmuutta kuormittavat tekijät.....	16
4	Vanhemmuuden tukeminen	18
4.1	Vanhemmuuden tukemisen muotoja	18
4.2	Äitiys- ja lastenneuvola vanhemmuuden tukena.....	19
4.3	Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö.....	21
4.4	Yökylätoiminta	23
5	Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävät.....	26
6	Tutkimusmenetelmä ja toteutus	26
6.1	Tutkimusmenetelmä	26
6.2	Opinnäytetyön kohdejoukko.....	28
6.3	Tutkimusaineiston hankkiminen	29
6.4	Aineiston analyysi.....	30
7	Opinnäytetyön tulokset	31
7.1	Vanhempien kokemuksia yökylätoiminnasta	31
7.1.1	Yökylätoiminta vanhemmuuden voimavarana	31
7.1.2	Yökylän ajallinen kesto ja vanhempien ajankäyttö yökylän aikana ...	34
7.1.3	Vanhemman ja ohjaajien välinen vuorovaikutus ja viestintä	36
7.1.4	Yökylätoiminta Joensuun Perheentalossa	37
7.1.5	Lasten ajatuksia yökylätoiminnasta vanhempien kertomana	39
7.2	Yökylätoiminnan kehittäminen vanhempien näkökulmasta.....	39
7.2.1	Yökylän ohjelmasta ja samanaikaisesta toiminnasta tiedottaminen...	39
7.2.2	Lasten iän huomioiminen.....	41
7.2.3	Yökylän ajallinen kesto	42
7.2.4	Yökylätoiminnan tulevaisuus.....	43
8	Pohdinta.....	43
8.1	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	43
8.2	Luotettavuus ja eettisyys.....	46
8.3	Opinnäytetyöprosessi	48
8.4	Hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet	50
	Lähteet.....	51

Liitteet

Liite 1	Toimeksiantosopimus
Liite 2	Tutkimuslupa
Liite 3	Saatekirje
Liite 4	Haastatteluun suostumus ja nauhoituslupa -lomake
Liite 5	Teemahaastattelurunko
Liite 6	Esimerkki aineiston analysoinnista

1 Johdanto

”Kommervenkkaa, vemmerkonkkaa, hyttynä myyttynä maahan!” raikuu lasten iloisen rallatus Joensuun Perheentalon leikkihuoneesta. Leikitään tutustumisleikkiä, jossa jokainen piilottelee vuorollaan isoäidin neliöistä virkatun viltin alla. On perjantai-ilta toukokuussa 2013, ja Perheentalossa yökylä on juuri aluillaan. Olemme tutustumassa toimintaan osallistumalla ohjaajien roolissa yökylään. Vanhemmat ovat juuri tuoneet lapsensa hurmaavan, vanhan talon aulaan. Lasten hyvästeltä vanhempansa ja vanhempien vaihdettua muutaman sanan ohjaajien kanssa, vanhemmat pääsevät viettämään omaa aikaansa.

Yökylätoiminta on osa ehkäisevää lastensuojelutyötä vanhemmuuden tukemiseksi. Joensuussa yökylätoimintaa on ollut vuoden 2013 helmikuusta alkaen. Toistaiseksi Joensuun yökylätoiminnan jatko on vielä avoin vuoden 2014 kesäkuun jälkeen. Yökylätoimintaa on myös eri puolilla Suomea. Savonia-ammattikorkeakoulussa ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa sosiaalialan koulutusohjelmien opiskelijat ovat tehneet sekä laadullisia että toiminnallisia opinnäytetöitä aiheesta.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata Joensuun Perheentalon yökylätoimintaa yökylään osallistuneiden lasten vanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyön tehtävinä on selvittää, millaisia kokemuksia yökylässä olleiden lasten vanhemmilla on yökylätoiminnasta, sekä miten yökylätoimintaa voisi yökylässä olleiden lasten vanhempien mielestä kehittää. Tämän opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään vanhemmuuden rooleja ja muotoja, vanhemmuuden voimavaroja ja kuormittavia tekijöitä sekä vanhemmuuden tukemista eri näkökulmista. Opinnäytetyö on tehty toimeksiantona Pelastakaa Lapset ry:n Itä-Suomen aluetoimistolle antamaan suuntaa yökylätoiminnan jatkolle ja pysyväksi toiminnaksi muodostumiselle.

2 Vanhemmuus

2.1 Vanhemmuus käsitteenä

Vanhemmuus on lapsestaan huolehtimista. Se on matka, jonka ilot ja surut ovat seurana elämän loppuun saakka. (Sinkkonen 2008, 13.) Kun nainen tulee raskaaksi, tila saa aikaan erilaisia tunnekokemuksia tulevissa vanhemmissa. Raskauden toteaminen ja todeksi ymmärtäminen voi vaatia vakuuttelua varsinkin, jos raskautta on odotettu kauan. Vanhempien tunteet muuttuvat herkistyneeksi, ja raskautta pidetään luonnon ihmeenä, mutta toisaalta voidaan tuntea haavoittuvuutta ja epäröintiä. (Paavilainen 2003, 60–62.) Vanhemmuus muuttaa aikuisen persoonallisuutta, eivätkä mies ja nainen ole enää koskaan aivan entisellään tullessaan vanhemmiksi. Lapsen syntyessä he tulevat tietoisiksi, miltä tuntuu, kun joku kokee heidät niin tärkeäksi. (Sinkkonen 2008, 13.) Vanhemmuuteen sisältyy tunteiden lisäksi huolenpitoa, kasvattamista ja taloudellista vastuuta. (Kuronen 2003, 113–114). Suhde lapseen muodostuu, kun otetaan hänestä vastuuta sekä ollaan ja eletään käytännössä lapsen kanssa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 83).

Vanhemmuuteen kuuluu luopuminen monista omista asioista lasten hyvinvoinnin mennessä aikuisten tarpeiden edelle. Kun vanhemmat hoitavat ja tuovat turvallisuuden lapselleen, sekä iloitsevat lapsestaan, syntyy heidän välilleen rakkaus. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 36, 144–145.) Hoiva on vanhemmuuden ydinasia. Se luo turvaa, huolenpitoa ja välittämistä. Hoivan toteuttaminen käytännössä itsestään selvänä asiana ei ole vanhemmille aina helppoa. (Sihvola 2006, 103, 106.) Sinkkoson (2012, 122–123) mukaan vanhemmuuteen kuuluu olennaisesti myös rajoittaminen. Lasten tekemisiä on hyvä rajoittaa, ja siitä seurauksena tulevat vastalauseet on otettava vastaan. Lapsi tuntee, että hänestä välitetään, kun tekemisiä rajoitetaan.

Naisten ja miesten välillä vanhemmuuden sisällössä ja ajattelussa on eroavaisuuksia esimerkiksi siinä, että jokapäiväisten huolien syyt sekä työ- ja perhe-elä-

män yhteensovittamisen problematiikka ovat erilaiset. Naisen paikka on enemmän kotona, ja miehen työpaikalla. (Rönkä, Malinen, Sevón, Kinnunen, Poikonen & Lämsä 2009, 282.) Työn ja perheen yhteensovittaminen tuo haasteita, jättäen vanhemmuudelle yhä vähemmän aikaa työelämän kiihtyvässä tahdissa (Kivimäki 2003, 186). Törrösen (2012, 47–54) tutkimuksessa tarkastellaan 2000-luvun lapsiperheiden arkea ja todellisuutta vanhempien näkökulmasta. Tutkimuksessa tulee esille, että kotitöiden työnjaossa näkyvät sukupuoliroolit. Äitiys ja naiseus yhdistetään hyvään arjesta huolehtimiseen, kuten siistiin kotiin. Miehet sen sijaan käyttävät enemmän aikaa ansiotyöhön. Kotitöiden jakamisesta aiheutuvat erimielisyydet voivat vaikuttaa parisuhteeseen ja vanhempana jaksamiseen.

Vanhempi luo lapselleen turvaa läsnäolollaan. Lapsen avuttomuus saattaa korostua, mikäli lapsen on täytynyt kokea pettymystä esimerkiksi avioeron takia. (Pulkinen 2002, 129.) Vanhemmat tukevat lastensa hyvinvointia merkittävästi. Yhdessäoloaika ja yhteiset tekemiset voivat jäädä vähäiseksi varsinkin arkena. Vanhempana olisi tärkeää olla tarpeeksi läsnä. Arki on täynnä valintoja ja rajojen asettamista itselle. Vastuunsa tunteva vanhempi ei aiheuta lapselleen liikaa huolta. Vanhempien vastuullisuus välittyy huolenpitona lapseen. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 143–145.)

Vanhemmat ovat ensisijaisia lapsensa kehityksen ja perheensä hyvinvoinnin edistäjiä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 80). Lapsen ja vanhemman suhde muuttuu lapsen kasvaessa. Lapsen ollessa pieni vanhempien on virittäydettävä lapsen maailman tasolle. Lapsen kasvaessa nuoreksi vanhemmuus muuttuu tasavertaisemmaksi suhteeksi lapseen. Mikäli lapsi ei saa tarpeeksi hyväksyntää ja turvaa, hänen minäkuvaansa ja itsetuntoonsa voi tulla puutteita. (Kaimola 2005, 17.) Jo ensimmäisen vuoden aikana lapselle syntyy perusturvallisuus hoitajansa läsnäolosta ja riittävästä hoivaamisesta (Keltikangas-Järvinen 2010, 159). Vanhempien saatavilla olo ja johdonmukainen hoito, laittamalla lapsen tarpeet omiensa edelle, ovat merkittävässä asemassa riittävän hyvään vanhemmuuteen. Lapsen tunne-elämän tarpeiden tyydyttäminen ja rakkauden osoitus ovat merkittäviä. Riskinä vanhemmuudelle on tutkimuksen mukaan epäjohdonmukainen elämä ja rutiinien puute. Tarvittaessa tukitoimien hyväksyminen sekä

realistinen suhtautuminen avuntarpeeseen kuuluvat toimivaan vanhemmuuteen. (Kellet & Apps 2009, 27, 29–30.)

Vanhemmuuden vastuusta ja sen kadottamisesta puhutaan paljon. Väitetään, että vanhemmat ovat siirtämässä tehtävänsä yhteiskunnalle, eli koululle, päiväkodille sekä lastensuojelulle. Samaan aikaan on keskusteluja, joissa sanotaan vanhemmuuden voivan paremmin kuin koskaan aikaisemmin. (Rimpelä 2013,19.) Jallinojan (2006, 112–114) tutkimuksessa on todettu, että vanhemmuus on joutunut arvostelun kohteeksi usealla taholla. Vanhemmuus on osittain ikään kuin kadoksissa, lasten kärsiessä sen puutteesta. Vanhemmuus ei ole helppoa, ja yhteiskunnan muuttumista pidetään syynä vanhemmuuden häviämiseen.

2.2 Vanhemmuuden roolit

Vanhemmuuteen kasvetaan vähitellen, ja vanhemmuuteen kasvu on jokaiselle vanhemmalle elämänmittaista oppimista. Kun kokemus omasta vanhemmuudesta on positiivinen, ei vanhemmuuden osa-alueita ja lähtökohtia tarvitse liioin miettiä. Yhä useampi kuitenkin huomaa vanhemmuuden olevan vaativaa ja ylittävän omat voimavarat. Vanhemmuuden tarkka määrittely voi olla haastavaa. Vanhemmuuden jäsentämiseksi ja selkiyttämiseksi on kehitetty vanhemmuuden roolikartta (kuva 1). Sitä voidaan käyttää hoito- ja kasvatusalan ammattilaisten sekä vanhempien tukena. (Kekkonen 2001, 97.)

Vanhemmuuden roolikartta on visuaalinen työväline. Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän (2013) mukaan roolikartta on syntynyt Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän henkilöstön kehittämistyönä vuonna 1999. Vuonna 2008 roolikartasta kehitettiin internetversio, jonka avulla vanhemmat voivat itse arvioida omaa vanhemmuuttaan. Vanhemmuuden roolikartan luomisen ajatuksena oli kysymys siitä, miten vanhemmuutta pystyttäisiin arkiarjatteluissa hahmottamaan mahdollisimman selkeästi. Vanhemmuuden roolikartassa on viisi pääroolia, ja kussakin pääroolissa voi olla kuudesta yhdeksään alaroolia.

Kuva 1. Vanhemmuuden roolikartta (Kuva: Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013)

Vanhemmalla on samaan aikaan erilaisia rooleja, joista huoltajuus on tärkein perusta. Lapsi tarvitsee puhtaudesta, levosta, terveydestä sekä sairaudesta huolehtijaa. Rakkauden antajana vanhempi kasvaa usein vähitellen. Aina rakkaus ei syty tuoreella vanhemmalla heti lapsen synnyttyä. Kiintymyssuhde kasvaa vähitellen hoitamalla ja koskettamalla. Elämän opettajana vanhempi siirtää lapselleen malleja ja arvoja sekä monenlaisia taitoja toisen kunnioittamisesta vaatteistaan huolehtimiseen. Ihmissuhdeosaajan rooli korostaa toisesta välittämistä. Vanhempi neuvoo lapselleen, miten ottaa vastaan myös negatiivisia tunteita ja riiteilyä. Rajojen asettajana vanhempi huolehtii lapsen turvallisuuteen liittyvistä asioista. Turvaa lapselle tuovat säännöt, rutiinit ja toisto. Rajat estävät kielteisiä asioita, kuten kipua tai uhkaa, tulemasta lapsen elämään. (Hermanson 2012.) Vanhemmuuden roolikarttaa pystytään hyödyntämään apuvälineenä keskusteluissa esimerkiksi vanhempainilloissa koulussa ja päivähoidossa sekä neuvoloiden vanhempainryhmissä. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2014a.)

2.3 Vanhemmuuden muotoja

Perheeksi käsitetään yksi tai kaksi peräkkäistä sukupolvea ja lapsiperheeksi perhe, jossa on vähintään yksi alle 18-vuotias kotona asuva lapsi. Perhe rakentuu yhdessä asuvista avo- tai avioliitossa olevista tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävistä henkilöistä sekä heidän lapsistaan, yhdestä vanhemmasta lapsineen tai lapsettomista parisuhteista. (Tilastokeskus 2014.) Vanhemmuutta on muodoltaan useaa erilaista: biologinen, juridinen, sosiaalinen ja psykologinen vanhemmuus (Mansikka 2013). Tässä opinnäytetyössä aukaistaan pääpiirteissään ja tiiviisti muutamia vanhemmuuden muotoja.

Jatkuvana keskustelunaiheena yhteiskunnassamme on, aiheuttavatko erilaiset perhemuodot lapselle haittaa. Lapselle parasta on pysyvyys, jatkuvuus, turvallinen huolenpito, sekä vanhempien tai muiden aikuisten antama rakkaus ja hoiva sekä esimerkki ja auktoriteetti. Esimerkiksi yksinhuoltajuus ei automaattisesti vaaranna lapsen hyvinvointia. Joissakin tapauksissa on eroa seuranneessa yhteishuoltajuudessa osoitettu lapselle enemmän tilaa kuin aiemmin. (Nätkin 2003, 37–38.) Yksinhuoltajat ovat yleensä valmiita uhrautumaan lastensa eteen, ja he vaalivat lastensa kanssa kestäväää yhteenkuuluvaisuutta ja rakkautta. Yksinhuoltaja joutuu olemaan vahva kasvattaessaan lapsiaan ilman puolison tukea. (Törönen 2012, 174.)

Perherakenteiden kysymykset liittyvät usein uusperheeseen. Uusperheen puoliset voivat olla lähtöisin aivan erilaisista elämätilanteista. Toisella voi olla takanaan avioliitto ja kokemusta vanhempana olosta, toinen taas on ehkä elänyt sitoumuksista vapaata elämää. (Jallinoja 2009, 118.) Riippuen lapsen ja biologisen vanhemman välisestä suhteesta uusperheiden vanhemmilla on ainakin sosiaalinen vanhemmuuden muoto lapsipuoleen. Muuttuneissa perherakenteissa äiti- tai isäpuolten roolit voivat olla epäselviä. Usein joudutaan miettimään, mihin asemaan uusi vanhempi sijoittuu. (Mansikka 2013.)

Monikkoperheisiin lapsia on syntynyt useampi kuin yksi yhdellä kertaa, eli kaksoiset, kolmoset tai neloset. Monikkovanhemmuus ei ole tietoinen valinta, eikä sitä ole etukäteen voinut suunnitella. Se tuo mukanaan moninkertaisesti iloa, mutta

myös monin verroin haasteita sekä taloudellisia paineita. (Suomen monikkoperheet ry 2014.)

Tukiperhetoimintaa voidaan järjestää ehkäisevän lastensuojelun palveluna, jolloin ei tarvita lastensuojelun asiakkuutta. Mikäli tukiperhe järjestetään avohuollon tukitoimena, tarvitaan lastensuojelun asiakkuus. Tukiperhetoiminnan lisäksi on myös tukihenkilötoimintaa, jossa tukihenkilönä voi toimia yksittäinen aikuinen. Tukiperheenä voi toimia monessa eri elämäntilanteessa. Esimerkiksi lapseton pariskunta, jo aikuiset lapset omaava pariskunta tai yksihuoltaja voi toimia tukiperheenä, mikäli heillä on riittävästi resursseja ja tahtoa tarjota lapselle turvallinen paikka, jossa hänestä pidetään huolta. Lapsi käy tukiperheen luona säännöllisesti, ja tukiperhe saa siitä rahallisen korvauksen. (Sosiaaliportti 2013.)

Mikäli lapsen biologisilla vanhemmilla on vaikeutta taata lapselleen riittävä hyvinvointi ja turva, lapsi voidaan sijoittaa kodistaan laitostai perhehoitoon. Perhehoitoa järjestävät sijaisvanhemmat. Sijaisvanhemmiksi voi alkaa perhe, jolla on lapsia jo ennestään, tai lapseton pariskunta. Sijaisvanhemmiksi ei tarvitse koulutuksellista taustaa. Heille järjestetään valmennusta, jonka tarkoituksena on antaa sijaisvanhemmille tietoa sijaisvanhemmuuden periaatteista. (Pelastakaa Lapset ry 2013a.) Sijaisvanhempien työ on arvokasta ja merkittävää. He tukevat sijoitetun lapsen kehitystä ja antavat syntymävanhemmuutta korvaavaa läsnäoloa. Yhdessä kokeminen ja tekeminen korjaavat sijoitetun lapsen traumaattisiakin kokemuksia. (Tervonen-Arnkill 2008, 159.)

Uusi koti antaa sijaislapselle mahdollisuuden perhe-elämään ja uusiin kiintymissuhteisiin. Sijoitetulla lapsella on mukanaan aiemmat kokemuksensa, ja uusi perhe-elämä voi alkaa hyvinkin erilaisista lähtökohdista. Lapsella ja vanhemmilla prosessiin liittyy monenlaisia tunteita, ja se on molemmille vaativaa elämän vaihetta. (Tervonen-Arnkill 2008, 152.) Sijaisperheessä lasta pidetään kuin perheenjäsentä, ja turvataan normaali perhe-elämä ja ihmissuhteiden sekä uusien perusasioiden oppiminen. Sijaisvanhemmuus velvoittaa lasten suhteiden tukemista syntymäperheeseen sekä muihin sukulaisiin ja läheisiin. Sijaisvanhemmuus voi turvata lapselle eheyttävän kasvun. (Pelastakaa Lapset ry 2013a.)

Adoptiovanhemmuus on yksi erityisen vanhemmuuden muoto. Adoption kautta vanhemmiksi tulleet saavat valmennusta ja neuvontaa kuntien sosiaalitoimistojen ja Pelastakaa Lapset ry:n kautta. Suurin osa Suomeen adoptoiduista lapsista tulee maahan virallisten adoptiopalveluantajien kautta. Adoptiolla on todettu olevan parantavat ja hyvät vaikutukset usein hyvinkin rikkonaiseen lapseen. (Pasanen & Pärssinen-Hentula, 2011, 218–219, 224.) Adoptiovanhemmille suunnatussa adoptioneuvonnassa vanhemmuutta valmennetaan perustiedoilla lapsen kehitysvaiheista. Vanhempien tulee ymmärtää, millaisia kokemuksia lapsella on taustallaan ja mikä niiden merkitys on kehityspsykologisen tiedon valossa. Tuleville vanhemmille määritellään myös, millaisia kykyjä lapsen hoidossa ja kasvatuksessa tarvitaan. Näitä tarvittavia osaamisalueita ovat esimerkiksi lapsen perushoito, tarpeiden ymmärtäminen, rajojen asettaminen ja kyky sopeutua siihen, ettei lapsi välttämättä kiinnykään adoptiovanhempaan toivotulla tavalla. Myös kyky antaa lapselle aikaa suremiseen sekä joustavuus ja pettymysten sieto ovat oleellisia taitoja. (Mäkipää 2007, 213.)

Sateenkaariperhe tarkoittaa lapsiperhettä, jossa yksi tai useampi vanhempi on seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluva. Sateenkaariperheitä on monenlaisia erilaisine perhemuotoineen. Niitä ovat esimerkiksi mies- tai naisparin ydinperheet, transvanhempien perheet, apilaperheet ja polyperheet. Vanhemmuus näissä perheissä on tapauskohtaisesti juridista, biologista, geneettistä, sosiaalista, etävanhemmuutta tai vanhemmuutta adoption kautta. (Sateenkaariperheet ry 2014.) Usein ajatellaan, että lapsi voi hyvin vain ehjässä ydinperheessä, jossa vanhemmilla on heteroseksuaalinen parisuhde (Nätkin 2003, 16). Oleellisinta lapsen kannalta ei ole kuitenkaan hänelle hoivaa antavien vanhempien sukupuoli tai seksuaalinen suuntautuneisuus. Se, että vanhemmat osoittavat empatiakykyä ja ovat riittävästi hoivaa antavia sekä kasvattavia ympäröivien realiteettien kohtamiseen, on lapselle tärkeintä. (Repokari 2011, 205.)

Maahanmuuttajat tulevat hyvinkin erilaisista lähtökohdista, ja kotoutuminen uuteen yhteiskuntaan voi olla haasteellista. Maahanmuutto vaikuttaa vanhemmuuteen. Muutto kotimaasta on voinut muuttaa rooleja perheessä. Kotimaassa vai-

keuksista toiminut vanhemmuus ei välttämättä toimikaan samalla tavalla Suomessa. Maahanmuuttajavanhemmat tarvitsisivat enemmän tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. (Zandkarimi 2012.)

3 Vanhemmuuden voimavarat ja kuormittavat tekijät

3.1 Vanhemmuuden voimavarat

Teoria- ja tutkimustietoon perustuvan alustavan voimavaroja vahvistavan mallin mukaan perheellä on elämänsä aikana sekä kuormittavia tekijöitä että voimavaroja. Perheen voimavaraisuus ja haavoittuvuus kehittyy kuormittavien tekijöiden ja voimavarojen keskinäisestä suhteesta. (Pelkonen & Hakulinen 2002, 202.)

Lapsen syntymä aiheuttaa monenlaisia muutoksia perheen elämään, kuten vanhempien ajankäyttöön, perheen taloudelliseen tilanteeseen ja parisuhteeseen. Nämä muutokset voivat koetella perhettä. Useimmiten perheillä on niin voimaannuttavia kuin kuormittaviakin tekijöitä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 80–81.)

Vanhempien voimavaroilla on merkitystä perheen hyvinvointiin. Esimerkiksi luottamukselliset ihmissuhteet ja vanhempien koulutus ovat perheen sisäisiä voimavaroja. Ulkopuolisista voimavaroista keskeisimpänä on muiden ihmisten sosiaalinen tuki, sekä esimerkiksi sukulaiset tai muut lapsiperheet, jotka ovat samanlaisessa elämäntilanteessa. Perheiden voimavarat ovat kuitenkin hyvin erilaisia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 80–81.)

Arki on lapsiperheissä hyvin rutiininomaista, ja kodeissa eletään päivästä toiseen noudattaen vaatimuksia ja velvollisuuksia, joihin on totuttu. Toisaalta rutiinit luovat turvallisuutta ja auttavat ajankäytön hallinnassa. (Korvela 2003, 144–145; Törrönen 2012, 47–48.) Omille lapsilleen osoitettu aika ja kiireetön läsnäolo kuuluvat hyvään vanhemmuuteen. Läsnäolo itsessään ilman ulkoisia virikkeitä on laatu-aikaa lapselle sekä vanhemmille. (Jallinoja 2006, 126–127.)

On kuitenkin tärkeää, että vanhemmilla olisi aikaa myös toisilleen niin, etteivät yhteiset keskusteluhetket ja läheisyys unohdu (Rotkirch & Saloheimo 2008, 78). Keskinäinen ymmärrys vanhempien välillä on tärkeää hyvinvoinnin kannalta. Tulevaisuus nähdään valoisampana, jos toista kunnioitetaan ja arvostetaan toisen työpanosta vanhempana. Parisuhde vahvistuu keskustelemalla asioista. (Törrönen 2012, 69.) Vanhemmuus ja parisuhde ovat toisiinsa kuuluvia asioita, joten parisuhde antaa tukea sekä äidin että isän vanhemmuudelle (Broberg 2010, 47). Tyytyväisyyteen parisuhteessa vaikuttavat monet tekijät, kuten omat lapsuuden kokemukset, suhteen sisäiset ja ulkoiset tekijät ja persoona. Vanhempien hyvin toimiva parisuhde on lapsen näkökulmasta tärkeää, jotta sen tarjoama kasvu- alusta olisi turvallinen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 80–81.) Puolison antama läsnäolo ja tuki ovat vanhemmuudelle ensisijainen sosiaalinen tuki. Isovanhemmat ja muut sukulaiset ovat seuraavaksi tärkeimpiä. (Rotkirch & Saloheimo 2008, 81.)

Vaikka isovanhempia ei pyydetäisiäkään usein avuksi, he ovat usealle lapsiperheelle huomattavan tärkeä viime käden apu lastenhoidossa ja muissa työ- ja perhe-elämään liittyvissä haasteissa (Lammi-Taskula 2004, 70). Isovanhempien, ystävien ja muun tukiverkoston tuoma apu voi olla korvaamatonta perheen arjessa. Sosiaalinen tukiverkosto on turvallisuutta tuova voimavara, ja se lisää myös lasten hyvinvointia. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 153.) Äitejä koskevassa tutkimuksessa vertaisryhmät koetaan merkittäväksi. Ystävät ja esimerkiksi kummit voivat olla hyvä apu lastenhoidossa. Vertaistuki on tärkeä myös kokemusten vaihdon kannalta. (Rotkirch & Saloheimo 2008, 83.)

Vanhempien tulisi muistaa, että he jaksavat arjessa paremmin, jos muistavat huolehtia itsestään (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013). Vanhemman positiivinen käsitys itsestään kasvattajana ja hyvä itsetunto auttavat turvallisen ja avoimen suhteen kehittämistä lapseen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 80). Kodin ulkopuolella olevat harrastukset tukevat jaksamista, eikä kenenkään vanhemman tulisi kokea, ettei saisi kuunnella omia tarpeitaan. Mikäli tuntee uupumusta arjessa, olisi apua pyydettävä ajoissa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013.)

Etenkin äidit kamppailevat siitä, kuuluisiko heidän olla kotona vai työelämässä. Lakisääteinen hoitovapaa on suosittu etuus perheelle. (Rotkirch & Saloheimo 2008, 80.) Merkittävänä voimavarana työssäkäyville vanhemmille pidetään päivähoiton mahdollisuutta ja sen tuomaa tukea varhaiskasvatukseen (Poikonen & Lehtipää 2009, 70). Vaikka työssäkäynnin todetaan aiheuttavan arkeen myös risiiriitoja, se toimii voimavarana vanhemmuudelle ja perheelle. Se antaa arkeen rytmiä ja turvallisuutta. Toimeentulo antaa kehittymismahdollisuuksia ja muiden aikuisten seuraa. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 53.)

Uusperheiden voimavaroja koskevassa tutkimuksessa todetaan uusperheen perustamisen vaikuttavan perheen sisäisiin ja ulkoisiin voimavaroihin. Tutkimus tuo esille, että uusperheen ulkoiset voimavarat eroavat ydin- tai yksinhuoltajaperheen voimavaroista. Kun uusperhettä rakennetaan, sen asuminen ja taloudellinen tilanne yleensä muuttuvat. Voimavarat ovat perusta perheen hyvinvoinnille. Sisäiset voimavarat eivät juuri eroa eri perhetyypeillä, mutta uusperheissä perheiden vuorovaikutusta pidetään positiivisempänä kuin muissa perhemuodoissa. Ihmissuhdeverkosto ja sen toimivuus koetaan tärkeäksi voimavaraksi. (Broberg 2010, 201–205).

Vanhemmuus antaa elämälle sisältöä, mutta asettaa myös haasteita. Onnen ja huolen hetket auttavat rakentamaan vanhemman ja lapsen toimivaa suhdetta, joka on merkityksellinen hyvinvoinnin kannalta molemmille osapuolille. (Lammi-Taskula & Bardy 2009, 60.) Suojaavia tekijöitä vanhemmuudelle ovat tutkimuksen mukaan muun muassa hyvät asuinolot, päivähoito, työssäkäynti, isovanhemat ja muut sukulaiset ja ystävät, sekä muu tukiverkosto, johon kuuluvat esimerkiksi viranomaiset ja vertaisryhmät (Niemi 2008, 28). Perhe itsessään on voimavara sen jäsenille, mutta aina perheen omat voimat eivät riitä. Silloin tarvitaan tukea yhteiskunnalta. (Hämäläinen & Kangas 2010, 22.)

3.2 Vanhemmuutta kuormittavat tekijät

Nykyisin etenkin alle kouluikäisten ja murrosikäisten vanhemmat tuntevat olevansa rasittuneempia ja kokevat negatiivisempaa mielialaa kuin muut aikuiset. Vaikka lapset tuovat mielekkyyttä elämään, vanhemmuudessa on monenlaista kuormitusta. Työelämän ja perheen yhteensovitus, sosiaalisten suhteiden väheneminen, parisuhdeongelmat ja tukiverkoston puuttuminen tuovat haasteita vanhemmuuteen. Monilla perheillä on huolia myös taloudellisesti. (Joutsenniemi & Mustonen 2013, 21–23.) Työttömyys tai päinvastaisesti liian suuri työmäärä ja kireä taloudellinen tilanne kuluttavat vanhempien voimavaroja (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 81). Mikäli palkkatyötä ei ole, toimeentulon niukkuus aiheuttaa turvattomuutta ja huonontaa perheen ilmapiiriä (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 53).

Arkipäivän raskaus, oman ajan ja vanhempien yhteisen ajan vähyyks ovat merkittäviä perhettä kuormittavia tekijöitä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 80–81). Pikkulapsiperheessä syntyy helposti tilanne, jossa parisuhde väistyy taka-alalle vanhemmuuden vuoksi (Rotkirch & Saloheimo 2008, 78). Usein lasten syntyminen ajoittuu parisuhteessa aikakauteen, jolloin tyytyväisyys parisuhteessa on alimmillaan. Monesti vanhempien erot tapahtuvat aikaan, jolloin perheessä on yksi tai kaksi pientä lasta. Olisikin erittäin tärkeää, että parisuhdetta hoidettaisiin aktiivisesti. Tulisi opetella keskustelemaan vaikeistakin asioista, jakaa kotityöt ja harjaantua riitelemään väkivallattomasti. Tarpeen tullen tulisi rohkaistua ja hakea ulkopuolista tukea. (Pelkonen & Hakulinen 2002, Sosiaali- ja terveysministeriön 2004, 81–82 mukaan.) Pienistä lapsista huolehtiminen on väsyttävää. Vanhempien lasten huolehtiminen ei ole enää niin fyysistä, mutta lasten alkaessa viettää aikaa enemmän kodin ulkopuolella, huoli kasvaa sen vuoksi. Useimmilla vanhemmilla on suuria odotuksia vanhemmuuden suhteen. On tärkeää muistaa, ettei täydellisiä vanhempia ole, ja kaikki vanhemmat voivat tehdä virheitä. (Canadian Mental Health Association 2014.)

Kyrönlampi-Kylmäsen (2010, 153) mukaan isovanhempien tuki voi olla korvaamatonta, mutta Törrönen (2012, 149) tuo esille myös sen, että isovanhempia saatetaan tavata harvoin joko maantieteellisen tai henkisen etäisyyden vuoksi. Jos sukupolvisuhde koetaan kaukaiseksi, avun pyytäminen koetaan vaikeaksi.

Uusperheiden voimavaroja koskevassa tutkimuksessa käy ilmi, että perheen toimivuuteen liittyvät ongelmat ovat yleisempiä uusperheissä kuin ydin- ja yksinhuoltajaperheissä. Perheytymiseen liittyy epäselvyyttä ja kipuilua roolien suhteen. Ero sekä uuden perheen rakentaminen muuttavat monia suhteita, joita perhe on muodostanut. Uusperheissä koetaan monenlaisia haasteita verkostoihin liittyen, eikä kaikkien näkökulmia pystytä aina huomioimaan. (Broberg 2010, 203–205.)

Lasten kasvatus vaatii aherrusta, ja omat vanhemmat ovat ensisijaisia opettajia elämässä tarvittavien perustaitojen oppimiseen. Olosuhteista johtuen kaikki vanhemmat eivät pysty olemaan tarpeeksi saatavilla lapselleen. (Hakala 2011, 210–211.) Haasteita syntyy ajan käytöstä ja sen jakamisesta. Vanhemmilla voi olla monenlaisia ongelmia, kuten päihteiden käyttöä, työttömyyttä sekä henkisiä vaikeuksia. Vaikka vanhemmilla olisi huolia, lapsilla on oikeus saada riittävä turva. (Syrjälä 2005, 72.) Varsinkin stressaantuneena, sairaana tai väsyneenä vanhempi tuntee voimattomuutta kasvatustilanteissa (Viljamaa 2008, 57).

Vanhemmilla, jotka eivät pysty ottamaan vastuuta kasvatuksesta, on yleensä itsellään niin suuria ongelmia, ettei heillä riitä energiaa huolehtimaan lapsestaan. Ihmissuhde- ja päihdeongelmat sekä mielenterveyden pulmat tuottavat vaikeuksia itsestäänkin huolehtimiseen, ja tämän vuoksi lapsen tarpeista ei pystytä huolehtimaan. (Tahkokallio 2003, 219.) Jos kodissa on väkivaltaa tai turvattomuutta, sen katsotaan olevan merkittävä riskitekijä lapselle (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 36). Lasten psyykinen pahoinvointi vaatii moniammatillisuutta, eikä mikään auttava taho yksin kykene korjaamaan tilannetta. Lasten auttamiseen tarvitaan kaikki mahdollinen tuki. Vanhemmat tarvitsevat apua enemmän, mitä voidaan tarjota. (Jallinoja 2006, 155.)

Niemen (2008, 26–27) raportissa kerrotaan Ensi- ja turvakotien liiton tutkimuksesta, jonka mukaan vanhemmilla on monenlaisia stressitekijöitä. Näistä suurimpina nousevat esille äidin masentuneisuus ja voimattomuus, taloudelliset asiat, kasvatukseen liittyvät ongelmat, päihteet, riitely ja parisuhteeseen liittyvä problematiikka. Myös esimerkiksi fyysiset sairaudet ja asunto-olot painostavat perheiden arkea. Törrösen (2012, 88–89) mukaan lasten sairastelu ja heidän vaatimansa jatkuva huolenpito aiheuttavat vanhemmille väsymystä ja masentunutta oloa. Jos parisuhdeongelmat, sairastelut ja huonosti nukutut yöt kasaantuvat, ei tulevaisuutta jakseta nähdä valoisana.

4 Vanhemmuuden tukeminen

4.1 Vanhemmuuden tukemisen muotoja

Vanhempien toiminnan tukeminen on perheiden hyvinvoinnin edistämistä. Tukemisen välttämättömyyttä painotetaan, koska nykyisin on huolta vanhemmuuden voimavarojen riittävydestä. (Fagerlund-Jalokinos 2012, 8.) Hallitusohjelmassa ja sosiaali- ja terveystieteiden strategiassa painotetaan kokonaisvaltaisen tuen tarjoamista perheille kasvatus- ja perheneuvoloiden kautta sekä vanhemmuuden tukemisen ja parisuhdeneuvonnan lisäämistä ja kehittämistä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013).

Vanhemmuutta tuetaan päivähoidon, erilaisten järjestöjen, terveydenhuollon ja koulun välityksellä. Vanhempien, ammattikasvattajien ja sosiaaliviranomaisten tehtävänä on turvata lapselle onnellinen lapsuus suojaten lasta väkivallalta, hyväksikäytöltä ja välinpitämättömältä kohtelulta. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 30–31.)

Varhaiskasvatuspalvelut, kasvatus- ja perheneuvola sekä kotipalvelu ovat niin sanottuja ennaltaehkäiseviä palveluja perheille. Niiden aikaansaama tuki voi näkyä hyvinkin nopeasti, mutta joissakin tapauksissa vaaditaan vuosia kestävä

voimakasta tukea. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2013.) Ehkäisevää lastensuojelua pidetään myös vanhemmuuden tukimuotona. Sitä järjestetään yleensä kunnan peruspalvelujen piirissä. Ehkäisevän lastensuojelun toimet eivät velvoita, että perhe olisi lastensuojelun asiakkaana. Neuvolatyö, päivähoito ja nuorisotyö sekä erityisen tuen antaminen perheille ovat osa ehkäisevää lastensuojelua. (Räty 2010, 4–5.)

4.2 Äitiys- ja lastenneuvola vanhemmuuden tukena

Kuntien vastuulla on järjestää äitiys- ja lastenneuvolapalveluja. Neuvolatyöpalvelut ovat maksuttomia, ja osallistuminen on perheille vapaaehtoista. Äitiys- ja lastenneuvoloissa järjestetään yhteensä neljä laajaa terveystarkastusta vanhemmuuden tukemiseksi. Näissä tarkastuksissa tarkastellaan koko perheen hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. Neuvolatyö on keskeisenä asiana perusterveydenhuollon terveyttä edistävää ja ennaltaehkäisevää toimintaa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014b.) Neuvolatyön tärkeimpiä periaatteita ovat perhekeskeisyys ja lapsilähtöinen kasvatusta, jonka pohjana on vanhempien hyvinvointi sekä heidän hyvä suhteensa toisiinsa ja lapseensa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 14). Neuvolatoiminta pitää sisällään muun muassa perheen hyvinvoinnin ja vanhemmuuden tukemista, lapsen kasvu- ja kehitysympäristön terveellisyyden edistämistä sekä lapsen ja perheen erityistuen tarpeen tunnistamista varhaisessa vaiheessa, ja sen kautta perheen tukemista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013).

Kuormittavien tekijöiden kerääntyminen perheissä on myös neuvolalle haaste. Perheen tilanne muuttuu lapsen syntyessä, ja tällöin useat perheet, ja etenkin äidit, tarvitsevat ulkopuolista lisätukea. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 82.) Neuvoloiden koetaan olevan tärkeässä asemassa pikkulapsiperheiden erityisen tuen tarpeellisuuden havainnoimisessa (Fagerlund-Jalokinos 2012, 8). Perhe voi itsekin voimistaa voimavarojaan oman toimintansa kautta, mutta niiden kasvattamista voidaan tukea myös ulkopuolelta, kuten neuvolan kautta (Pelkonen & Hakulinen 2002, 202). Neuvolalla on suuret mahdollisuudet tukea perheen toimintaa omien voimavarojensa kasvattamiseksi antamalla tietoa kuormittavista ja voimaa

antavista tekijöistä. Neuvolasta saatava ulkopuolinen näkemys saattaa auttaa perheitä huomaamaan, etteivät he ole hankaluksiensa kanssa yksin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 82.)

Äitiysneuvolan erityistehtävänä on vanhemmuuteen valmistautumisen tukeminen ja sen myötä seuraavien elämänmuutosten huomioiminen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 14). Neuvolassa tulisi tukea sekä isän että äidin vanhemmuuteen kasvua, ja lapsen syntymää edeltävä kotikäynti kannattaakin sopia niin, että myös isä on kotona (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 84). Neuvolassa otetaan entistä enemmän huomioon perheiden ongelmat, jotka olisi huomattava mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, ja annettava niihin asianmukaista apua. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 14.) Vanhempien jaksamiselle suuri riski on erityisesti useamman kuin yhden lapsen syntymä yhtä aikaa. Neuvolan henkilökunta on tärkeässä roolissa monikkoperheiden tukemisessa. Myös muut kuin lapsen syntymään liittyvät muutokset, kuten muutto tai sairastuminen, ovat perhettä kuormittavia tekijöitä. Neuvolan henkilökunnan olisi hyvä ottaa ne esiin keskusteltaessa vanhempien kanssa jaksamisesta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 81–82.)

Parisuhde tukee niin äidin kuin isänkin vanhemmuutta (Broberg 2010, 47). Neuvolan menetelmiä parisuhteen tukemiseksi ovat asioiden puheeksi ottaminen, tilan antaminen parisuhteeseen liittyvien asioiden keskustelemiseksi sekä kannustus. On tärkeää kannustaa ja sanoa ääneen hyvin menevät asiat. Avoimet kysymykset luovat keskustelua, ja kysymykset otetaankin usein vastaan neuvoja paremmin. Jo ennen synnytystä annetaan tietoa parisuhteen vaiheista ja tyyppillisistä ongelmista, joita voi ilmetä lapsen synnyttyä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 82.)

Neuvolatoiminta kehittyy jatkuvasti vanhempien toiveiden ja tarpeiden muuttuessa. Terveystoimijilla tulisi olla riittävästi valmiuksia tavata hyvinkin erilaisia perheitä: monikko-, uus- sekä sijaisperheitä, sateenkaari- ja maahanmuuttajaperheitä. Kaikki perheet ovat erilaisia lukuisine elämäntilanteineen. Vanhempien toive on, että terveydenhoitaja tekisi aloitteen rohkaisten perheitä puhumaan hankalista asioista. (Oulasmaa, Raimovaara, Salmi & Karme 2008, 89- 91.)

4.3 Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö

Lastensuojelun keskeinen tehtävä on tukea lasten ja perheiden hyvinvointia. Lasten suojeleminen liittyy siihen yhtenä tehtävänä. Lastensuojelu on toisaalta palvelu lapsiperheille, mutta toisaalta se on puuttumista yksityisinä ja ainutlaatuisina koettuihin vanhemmuus- ja perhesuhteisiin. Lastensuojelun kohteena on perhelämän, lapsuuden ja nuoruuden vaikeuksista kärsiviä perheitä. Lastensuojelu vaatii paljon moniammatillista osaamista, lainsäädäntöä ja palvelua sekä kontrollia. Sen piiriin liittyy paljon yksilöitä ja heidän elämäntarinoitaan. (Pösö 2007, 65, 75, 82.)

Sekä tavalliset elämänkriisit että hyvinkin suurten koettelemusten aiheuttamat tilanteet voivat olla lastensuojelutarpeen taustalla. Vanhemmuudessa, lapsuudessa sekä parisuhteessa esiintyvät uudet tilanteet voivat koetella perhettä. Yksittäiset tapaukset vaihtelevat suuresti. Toisinaan lyhytkestoinen tilapäinen apu on riittävä, joskus taas tarvitaan suurestikin apua läpi lapsuuden. Lastensuojelu perustuu lapsikeskeiseen perhelähtöisyyteen. Vanhempien kuormittuessa liikaa vanhemmuuden stressiä tulee helpottaa. Lastensuojelu on suurilta osin käytännön työtä, reaalista apua ja tukea. Se on myös työskentelyä tunteiden ja erilaisten ihmissuhdeverkostojen keskellä. (Bardy 2013, 73–74.)

Lastensuojelulain (417/2007) 1. § mukaan lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelulain 6. §:n mukaan lapsena pidetään alle 18-vuotiasta ja nuorena 18–20-vuotiasta. Lastensuojelulain 2. §:ssä on säädetty, että vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista ja että lastensuojelun tarkoitus on tukea vanhempia tai huoltajia sekä muita mahdollisia lapsen hoitoon osallistuvia henkilöitä tai tahoja lapsen kasvatuksessa tarjoamalla erilaisia palveluja ja tukitoimia. Lastensuojelulain 3. §:n mukaan lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun kuuluvat lastensuojelutarpeen selvityksen tekeminen, asiakassuunnitelma sekä avohuollon tukitoimien järjestäminen. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös tarpeen vaatiessa lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä tätä seuraava sijaishuolto ja jälkihuolto.

Lastensuojelun toiminnan tulee olla hienovaraista, ja ensisijaisesti tulee käyttää avohuollon tukitoimia (Lastensuojelulaki 417/2007, 4. §). Avohuollon tukitoimiin tulee ryhtyä, mikäli lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään (Lastensuojelulaki 417/2007, 34. §). Avohuollon tukitoimina pidetään taloudellista tai käytännöllistä tukea. Näitä ovat esimerkiksi asumistuki tai toimeentulotuki, virkistys- tai harrastuskustannukset, sekä kodinhoitoapu ja lasten kuljetusapu. Avohuollon tukitoimeksi määritellään myös se, jos lapselle tarvittaessa järjestetään paikka päiväkodin erityisryhmään tai koulunkäyntiavustaja kouluun. Lapselle tai koko perheelle voidaan järjestää terapiaa, tai vanhemmille katkaisuhoidoa sekä mielenterveyspalveluita. (Sinkkonen 2012, 168.)

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan ehkäisevästä lastensuojelusta puhutaan silloin, kun annetaan tukea, jolla edistetään ja turvataan lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Tähän kuuluu myös vanhemmuuden tukeminen. Kunnan velvollisuus on järjestää tällaista tukea. (3. a §.) Kunnan tulee huolehtia, että ehkäisevä lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan kunnassa esiintyvän tarpeen mukaan (11. §). Kunnan tehtävä on seurata ja edistää lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistaa kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistä uusien syntymistä, sekä välitettävä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista. Kunnan tulee myös antaa asiantuntija-apua viranomaisille, kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille. (7. §.)

Avohuollon tukitoimien käytössä ja saatavuudessa esiintyy kuntakohtaisia eroja. Monesti käytännöt jäävät liian miedoiksi, jos riittävän hyvää suunnitelmaa toimenpiteiden vaikutusten arvionnista ei tehdä. Joskus odotetaan liian pitkän aikaa, kun jäädään luomaan luottamussuhdetta perheeseen. (Sinkkonen 2012, 169.) Jos siirrytään ehkäisevästä lastensuojelusta lastensuojelun lapsi- ja perhekohtaisen työn ja avohuollon asiakkaaksi, käydään läpi arviointi- ja päätösprosessi. Ehkäisevän lastensuojelun piiriin kuuluu lapsia, jotka eivät ole lastensuojelun asiakkaita. Avohuollon asiakkaisiin kuuluu lapsia, joille tarjotaan erityistä tukea peruspalveluiden kautta, ja he ovat siten ehkäisevän lastensuojelun alla. (Bardy 2013, 104.) Lapsen ja perheen ei tarvitse olla lastensuojelun asiakkuudessa saadak-

seen ennaltaehkäisevää tukea. Mikäli lapsi tai perhe on jo lastensuojelun asiakkuudessa, kyseistä tukea järjestetään osana avo-, sijais- tai jälkihuoltoa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 3. a §.)

Lastensuojelunlain (417/2007) mukaan lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun päätetään tehdä lastensuojelutarpeen selvitys, tai ryhdytään kiireellisiin lastensuojelutoimenpiteisiin (26. §). Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle nimetään sosiaalityöntekijä, joka vastaa hänen asioistaan (13. b §). Kunnan tulee pitää huolta, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on mahdollisuus käyttää lapsen kasvun ja kehityksen, terveydenhuollon, oikeudellista sekä muuta lastensuojelutyössä tarvittavaa asiantuntemusta. Kunta asettaa moniammatillisen lastensuojelun asiantuntijaryhmän, joka avustaa sosiaalityöntekijää lastensuojelun toteuttamisessa. (14. §). Lastensuojelun järjestämisestä ja sen kustannuksista vastaa pääsääntöisesti lapsen tai nuoren kotikunta (16. §).

4.4 Yökylätoiminta

Joensuun Taitokorttelissa sijaitseva Perheentalo on yhteisöllinen matalan kynnyksen kohtaamispaikka lapsille ja lapsiperheille, ja siellä järjestetään avointa toimintaa. Toiminta perustuu varhaiseen tukeen avoimen toiminnan, erilaisten ryhmien ja neuvontapalvelujen kautta. Perheentalossa järjestettävää toimintaa rahoitetaan Lapsiperheiden arjen tukeminen -hankkeen ja Arjenhallinta ja toimijoiden yrittäjäystaidot -projektin avulla. Kyseisten hankkeiden päähallinnoijana toimii Pelastakaa Lapset ry. (Tahvanainen 2013.) Yhteistyökumppaneina toimivat Joensuun kaupunki, erilaiset järjestöt, oppilaitokset ja yritykset. Joensuun Perheentalon toiminta pyrkii vaikuttamaan lapsiperheiden hyvinvointiin ja vanhemmuuden vahvistamiseen tiettyjen toimintaperiaatteiden kautta. Toimintaperiaatteet perustuvat lapsen oikeuksiin, yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen sekä yhdenvertaisuuteen ja lapsilähtöisyyteen. (Pelastakaa Lapset ry 2013b.) Erilaisten hankkeiden avulla pyritään tuottamaan lapsiperheitä parhaiten tukevia toimintamalleja (Saaristo 2014).

Joensuun Perheentalon yökylätoiminta on helmikuussa 2013 alkanut kokeilu, jota kehitetään Arjenhallinta- ja toimijoiden yrittäjyystaidot -projektin avulla. Tätä projektia rahoittaa Euroopan aluekehitysrahasto, Joensuun kaupunki, Pelastakaa Lapset ry ja Pohjois-Karjalan Martat. Yökylätoiminta on lähtöisin Sanaratas ry:ltä, joka edelleen vastaa yökylätoiminnan sisällöstä. (Saaristo 2014.) Joensuun Perheentalon yökylätoiminta on osa ehkäisevää lastensuojelutyötä antamalla varhaista tukea vanhempien jaksamiseen, ja tarjoamalla lapsille kokemuksia toimia uudella tavalla. Se tarjoaa lapsille toiminnallisen ja lapsilähtöisen yökylän ikäistensä seurassa. Vuonna 2013 lapset tulivat yökylätoimintaan pelkästään lastensuojelun asiakkuuden kautta. Vuoden 2014 alusta päätettiin tarjota yökylätoimintaan osallistumisen mahdollisuutta myös perheille, jotka jonottavat tukiperhettä tai tukihenkilöä Pelastakaa Lapset ry:n kautta, mutta eivät ole sitä vielä saaneet. Yökylätoimintaa järjestetään kerran kuukaudessa, ja yhdessä yökylässä on kerrallaan korkeintaan kymmenen alle 12-vuotiasta lasta. Sopimuksen mukaan ohjaajia on yksi viittä lasta kohden. Vuonna 2013 yökylään osallistui myös alle 3-vuotiaita lapsia, ja jokaista alle 3-vuotiasta lasta kohden oli yksi hoitaja. Vuonna 2014 alle 3-vuotiaita lapsia ei ole otettu mukaan yökylätoimintaan. Ruokahuollossa toimii apuhenkilöstöä, ja apuohjaajina voi olla myös eri alojen opiskelijoita. (Tahvanainen 2013; Linjama 2014.)

Yökylä alkaa perjantaina kello 18 ja loppuu lauantaina puoliilta päivin. Vanhemmat tuovat lapsensa Perheentalolle, jossa ohjaajat ovat vastaanottamassa heitä. Jo ennalta ohjaajat ovat saaneet sosiaalityöntekijöiltä taustatietolomakkeella vanhempien yhteystiedot, lasten allergiat, lääkitykset ja muut tarvittavat tiedot. Lasten tuomisen ja hakemisen yhteydessä on harvoin aikaa pidemmille keskusteluille, ja usein vaihdetaankin lähinnä pikaiset kuulumiset, miten lapsi on viihtynyt senkertaisessa yökylässä. (Linjama 2013.)

Perjantai-iltana tutustutaan toisiin, leikitään ja syödään yhdessä iltapalaa. Iltasduksi kuunnellaan ja katsellaan diasatuja. Nukkumaan mennään kolmeen tai neljään huoneeseen, jotta nukahtaminen olisi helppoa, ja yöllä kukaan ei heräisi turhaan epätavanomaisiin ääniin. Aikuiset hajaantuvat kukin omaan huoneeseensa lasten kanssa. Siellä voidaan vielä lukea haluttaessa iltasatu kirjasta. Lauantai-

aamupäivä kuuluu aamupalan, leikin ja ulkoilun parissa päättyen lounaaseen. Tämän jälkeen vanhemmat tulevat noutamaan lapset. Ohjaajat ovat jo pakanneet yhdessä lasten kanssa laukut ja muut yöpymistarvikkeet. (Linjama 2013.)

Joensuun yökylätoiminnasta on keväällä 2013 tehty Pelastakaa Lapset ry:n työntekijöiden toimesta pienimuotoinen palautekysely yökylässä olleiden lasten vanhemmille (Linjama 2013), mutta se ei ollut tämän opinnäytetyön tekijöiden käytettävissä. Yökylätoimintaan liittyviä ammattikorkeakouluopiskelijoiden opinnäytetöitä on tehty aikaisemmin muutamia eri puolella Suomea. Varsinaisia laajempia tutkimuksia aiheesta ei löytynyt.

Savonia- ammattikorkeakoulun sosiaali-alan opiskelijat ovat tehneet vuonna 2011 opinnäytetyön Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistyksen järjestämästä yökylätoiminnasta. Tutkimustehtävänä kyseisessä opinnäytetyössä oli selvittää yökylän merkitystä lapsiin, vanhempiin, vanhempien väliseen parisuhteeseen sekä kotona tehtävään kasvatustyöhön. Lisäksi kerättiin asiakkaiden ajatuksia ja toiveita Yökylätoiminnan kehittämiseksi. Aineisto kerättiin vanhemmilta teemahaastattelun avulla. (Mujunen & Pesonen 2011, 15–16.)

Mujusen ja Pesosen (2011, 23–30) mukaan haastatteluista ilmeni, että yökylälle olisi ollut tarvetta useammin kuin kerran kuukaudessa, joka oli yökylätoiminnan järjestäjän puolelta enimmäismäärä yhdelle perheelle. Haastatteluista nousi esiin myös oman sekä puolison kanssa vietettävän kahdenkeskeisen ajan tarve ja sen saaminen yökylän avulla. Vanhemmat kaipasivat myös taukoa jatkuvasta vastuusta. Vanhemmat kokivat jaksavansa taas paremmin lastensa kanssa yökylän jälkeen. Vanhemmat ajattelivat yökylässä olevan lapsilleen seuraa muista lapsista ja aikuisista. Lapset lähtivät heidän mielestään mielellään yökylään. Etenkin poikalapset ja yksinhuoltajaäitien lapset kokivat miesohjaajat tärkeiksi. Haitoiksi nousivat ohjaajien ja yökylässä olevien lasten vaihtuvuus. Kasvatustyöhön liittyen vanhemmat kokivat hyväksi, että lapsi ymmärtää sääntöjä olevan muuallakin kuin kotona. Kaiken kaikkiaan vanhemmat kokivat yökylän perheen tarpeita vastaavaksi. Kehitystoiveiksi nousivat yökylän pidempi kesto, yökylän alkamispäivän vaihto perjantaista lauantaihin sekä yhteinen toiminta lapsille ja vanhemmille.

Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelija on tehnyt toiminnallisen opinnäytetyön aiheesta Yökylä vanhemmuuden tukena. Opinnäytetyön tarkoituksena oli suunnitella, organisoida ja toteuttaa ensimmäinen yökylän koekilukerta. Yökylä toteutettiin lapsille, ja vanhempien oli tarkoitus tämän avulla saada aikaa itselleen ja parisuhteelleen. Samalla kartoitettiin myös toiminnan tarvetta. Yökylän jälkeen vanhemmilta oli pyydetty palautetta. Palautteen mukaan vanhemmat kokivat yökylätoiminnan erittäin tarpeelliseksi ja tahtoivat yökylän järjestettäväksi vähintään kerran kuukaudessa. Vanhemmat toivoivat yökylän alkavan jo aiemmin illalla, mutta muita erityisiä kehittämistoiveita ei tullut esiin. (Mykkänen 2010, 2-3, 31.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävät

Opinnäytetyön tarkoitus on tuottaa Pelastakaa Lapset ry:n Itä-Suomen aluetoimistolle tietoa Joensuun Perheentalon yökylätoiminnasta. Tarkoituksena on kuvata yökylätoimintaa yökylään osallistuneiden lasten vanhempien näkökulmasta.

Opinnäytetyön tehtävinä on selvittää:

1. Millaisia kokemuksia yökylässä olleiden lasten vanhemmilla on yökylätoiminnasta?
2. Miten yökylätoimintaa voisi yökylässä olleiden lasten vanhempien mielestä kehittää?

6 Tutkimusmenetelmä ja toteutus

6.1 Tutkimusmenetelmä

Kokemusperäisessä tutkimuksessa tutkimusmenetelmät ovat tärkeässä osassa. Tutkijan on mietittävä, mikä metodi sopisi parhaiten kyseisen tutkimustehtävän

aineiston keräämiseen. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 34.) Laadullinen aineisto on yksinkertaisimmillaan tekstiä, joka on syntynyt yleensä tutkijasta riippumatta esimerkiksi haastattelun avulla (Eskola & Suoranta 2008, 15). Valitessamme aineistonkeruumenetelmää päädyimme teemahaastatteluun, koska tiedonantajia ei olisi ollut riittävästi kyselylomakkeella toteutettavaa opinnäytetyön aineiston keräämistä varten. Myös aiheen arkaluontoisuus ja yksityisyys huomioon ottaen teemahaastattelu oli luonteva ja ihmisläheinen keino kerätä tietoa.

Haastattelu on yleisin menetelmä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Kvalitatiivinen tutkimus tarkoittaa laadullista tutkimusta, jossa perusteena on kuvaus todellisesta elämästä. Tutkimuskohdetta tutkitaan kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on ominaista, että pyritään tuomaan tietoon tosiasioita todentamatta jo ennestään olevia totuuksia. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto kootaan todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa. Tutkimuksen aineistoa käsitellään ainutlaatuisena tietona, ja sitä tulkitaan sen mukaisesti. Tarkoituksenmukaisen kohdejoukon valinta haastatteluun ja haastateltavan äänen esillepääsy ovat kvalitatiivisen tutkimuksen erityisiä ominaisuuksia. Haastattelussa ollaan sanallisessa vuorovaikutustilanteessa haastateltavan kanssa. Sen suuntaisessa aineistonkeruumenetelmässä parhaana etuna pidetään joustavuutta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161, 164, 204–205.)

Teemahaastattelu määritellään avoimen- ja lomakehaastattelun välimuodoksi. Sille on yleistä, että teemat eli aiheet tiedetään, mutta kysymyksiä ja niiden järjestystä ei ole laitettu tarkasti paikoilleen. (Hirsjärvi ym. 2009, 208.) Teemahaastattelussa kysymyksiä voi täsmentää haastattelutilanteessa, ja haastattelussa keskeistä on tiedonantajien asioille antamat tulkinnat ja merkitykset (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 125). Mikäli aineisto on kerätty teemahaastattelulla, voidaan teemahaastattelurunkoa käyttää apuna aineiston analysoinnissa. Silloin teemahaastattelurunkoa apuna käyttäen etsitään sellaisia kohtia, jotka liittyvät kyseisiin teemoihin. (Eskola & Suoranta 2008, 152.) Tässä opinnäytetyössä teemahaastattelun teemat pohjautuvat opinnäytetyön tehtäviin, ja aineiston analysoinnissa käytettiin apuna teemahaastattelurunkoa.

6.2 Opinnäytetyön kohdejoukko

Opinnäytetyön kohdejoukkona oli yökylätoimintaan osallistuvien lasten vanhempia. Yökylätoimintaan osallistuvat lapset tulivat mukaan toimintaan Joensuun kaupungin perhetyöntekijän kautta joulukuuhun 2014 saakka, jonka jälkeen yökylätoimintaan osallistumisen mahdollisuutta päätettiin tarjota myös tukiperhettä tai -henkilöä Pelastakaa Lapset ry:n kautta jonottaville perheille. Opinnäytetyötä varten Joensuun kaupungin perhetyöntekijä otti yhteyttä yökylätoimintaan osallistuvien lasten vanhempiin kertoakseen opinnäytetyön tarkoituksesta ja tehtävästä.

Tutkimusluvan (liite 2) saavuttua Joensuun kaupungilta saatekirjeet (liite 3) toimitettiin perhetyöntekijälle sähköisesti. Perhetyöntekijä tulosti ja postitti saatekirjeet yökylässä käyneiden lasten vanhemmille. Tavoitteena oli tehdä mahdollisimman kattava saatekirje, jossa kerrottiin tarkemmin opinnäytetyöstä ja itse haastattelusta. Saatekirjeen ulkoasussa viestittyi haastattelun luotettavuus ja lämminhenkisyys.

Luultavasti lastensuojeluun liittyvän arkaluonteisuuden vuoksi haastateltavia oli hieman haasteellista saada, vaikka vaitiolovelvollisuutta ja tiedonantajien anonyymiyttä korostettiin. Lisäksi saatekirjeet lähetettiin juuri joulun alla, ja ne mahdollisesti jäivät joulupostin sekaan. Tammikuussa 2014 joulun alla lähetettyjen saatekirjeiden perusteella ilmoittautui ainoastaan kaksi haastateltavaa vanhempaa. Koska tavoitteena oli saada vähintään viisi haastateltavaa, päätettiin vierailta tammi- ja helmikuun 2014 yökylissä. Saatekirjeitä jaettiin vanhemmille heidän tuodessaan lapsiaan yökylään. Haastatteluihin osallistumisen merkitystä korostettiin sekä kannustettiin vanhempia osallistumaan. Näistä yökylästä saatiin sovittua yksi haastattelu. Osa vanhemmista kieltäytyi suoraan, ja pari vanhempaa jäi pohtimaan osallistumistaan. Perhetyöntekijän ja yökylän ohjaajan avustuksella haastatteluun lupautui vielä kaksi vanhempaa. Haastateltavista neljä oli äitejä ja yksi isä. Heistä kaksi oli yksinhuoltajia. Kolme vanhemmista asui yhdessä puolison ja lasten kanssa.

6.3 Tutkimusaineiston hankkiminen

Aineiston hankkiminen toteutettiin teemahaastattelun avulla. Perheentalon tiloissa haastateltiin viittä yökylätoimintaan osallistuneiden lasten vanhempaa. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, ja paikalla olivat haastateltavan lisäksi vain opinnäytetyön tekijät. Haastatteluissa käytettiin koehenkilöllä testattua teemahaastattelurunkoa (liite 5), jossa oli neljä teemaa: vanhemmuuden tukeminen, vanhemmuuden voimavarat, yökylätoiminta ja toiveet sekä kehitysideat koskien yökylätoimintaa jatkossa. Teemahaastattelussa halutaan tietoa jostakin asiasta mahdollisimman paljon, joten haastattelukysymykset, teemat tai ainakin aihe olisi syytä antaa tiedonantajille ennen haastattelua (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Tiedonantajille haastattelun aihe ja teemat olivat jo ennalta tiedossa, sillä ne mainittiin saatekirjeessä.

Haastattelu on ennalta määriteltyä keskustelua, jolla on aina jokin tarkoitus. Tavoitteena on saada tietoa jostakin tutkimusongelmasta. Haastattelu tapahtuu haastattelijan ohjaamana, ja haastattelijalla tarpeen mukaan motivoi haastateltavaa haastattelun kuluessa. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 42–43.) Tavoitteena oli saada tietoa, kuinka vanhemmat olivat kokeneet yökylätoiminnan omalta osaltaan sekä millaisia toiveita vanhemmilla olisi yökylätoiminnan jatkoa ajatellen. Teemat ja apukysymykset harkittiin tarkkaan, jotta pystyttiin keskittämään haastattelu olennaisiin asioihin opinnäytetyön tarkoituksen ja tehtävien kannalta.

Ennen haastattelun alkamista esittäydettiin ja käytiin läpi opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävät. Ennen nauhoituksen alkua vanhempi allekirjoitti suostumuksen osallistua haastatteluun ja sen nauhoitukseen (liite 4). Vaitiolovelvollisuutta ja haastateltavan anonymiyyttä korostettiin ja esille tuotiin mahdollisuus keskeyttää haastattelu. Kaikki haastattelut sujuivat hyvin ja olivat aineistollisesti rikkaita eikä suurempia häiriötekijöitä ilmaantunut lukuun ottamatta viereisestä tilasta kantautunutta melua.

6.4 Aineiston analyysi

Aineiston analysointi aloitettiin litteroimalla nauhoitukset sitä mukaa, kun haastattelut saatiin toteutettua. Litterointi tarkoittaa sanallista puhtaaksikirjoitusta (Hirsjärvi & Hurme 2006, 138). Tutkimuksen tekijä perehtyy aineistoon ja saa siitä kokonaiskuvan jo kirjoittaessaan haastatteluja puhtaaksi tekstiksi (Kylmä & Juvakka 2007, 111). Tässä opinnäytetyössä litteroitua aineistoa saatiin 46 A4-sivua kirjainlajilla Arial, kirjasinkoolla 12 ja rivivälillä 1,5.

Aineistolähtöisessä eli induktiivisessa sisällönanalyysissä aineisto jaetaan osiin ja samantyyppiset asiat yhdistetään. Sen jälkeen aineisto tiivistetään. Sisällön analyysin olisi vastattava tiiviisti ja pelkistetysti tutkimuksen tarkoitukseen ja tehtävään. (Kylmä & Juvakka 2007, 113.) Teemahaastatteluaineisto analysoitiin sisällönanalyysia apuna käyttäen. Aineistoa analysoidessa mielessä pidettiin jatkuvasti opinnäytetyön tarkoitus, eli tuottaa tietoa kuvaamalla yökylätoimintaa yökylään osallistuneiden lasten vanhempien näkökulmasta. Tärkeää oli etsiä vastauksia opinnäytetyön tehtäviin, eli millaisia kokemuksia yökylässä olleiden lasten vanhemmilla on yökylätoiminnasta ja miten heidän mielestään yökylätoimintaa voisi kehittää.

Aluksi aineisto pelkistetään, eli aineistosta karsitaan tutkimukselle epäolennainen tieto. Pelkistäminen voi olla tiedon osittamista tai tiivistämistä. Tutkimuksen tehtävä ohjaa aineiston pelkistämistä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.) Litteroitua aineistoa pelkistäessä pyrittiin löytämään opinnäytetyön kannalta oleelliset asiat tekstistä. Analyysiyksikkö, joka voi olla yksittäinen sana tai lause, tulee määrittää ennen kuin analyysi voidaan aloittaa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110). Analyysiyksiköksi muodostui sekä yksittäisiä lauseita että useampia lauseita yhdessä. Analyysiyksiköt listattiin ja käytettiin eri värejä, kun etsittiin samantyyppisiä yksiköitä. Samantyyppiset yksiköt luokiteltiin alakategorioiksi, ja alettiin etsiä niiden sisältä yhtäläisyyksiä. Näin syntyivät isommat yläkategoriat, kuten esimerkiksi yökylätoiminnan tilat ja ympäristö, yökylän kesto ja vanhempien ajankäyttö yökylän aikana. Näistä muodostui kaksi yhdistävää kategoriaa: vanhempien kokemuksia yökylätoiminnasta ja yökylän kehittäminen vanhempien näkökulmasta. Tuomen ja Sarajärven (2009, 110) mukaan samankaltaiset asiat ryhmitellään, ja ryhmä

nimetään termillä, joka kuvaa ryhmän sisältöä. Pelkistetyt ilmaukset ryhmitellään alaluokaksi, alaluokat yläluokaksi ja yläluokat pääluokaksi.

Aineiston luokittelu on tärkeä osa aineiston analyysivaihetta. Luokittelu luo perustan, jonka avulla aineistoa pystytään tulkitsemaan, tiivistämään ja tekemään yksinkertaisemmaksi. Luokittelu on välttämätöntä aineiston eri osien vertailun kannalta. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 147.) Opinnäytetyön tuloksia analysoitaessa pyrittiin muistamaan opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävät, joihin pohjautuen tulokset raportoitiin.

7 Opinnäytetyön tulokset

7.1 Vanhempien kokemuksia yökylätoiminnasta

7.1.1 Yökylätoiminta vanhemmuuden voimavarana

Yökylässä olleiden lasten vanhempia haastatellessa esiin nousi useita yökylätoiminnan tarpeellisuuteen liittyviä tekijöitä. Näistä korostuivat erityisesti vanhempien voimavarat ja vanhemmuutta kuormittavat tekijät sekä tukiverkoston määrä.

Haastatellut vanhemmat kokivat heidän voimavaransa joko sopiviksi tai liian vähäisiksi. Voimavarojen määrästä riippumatta suurin osa vanhemmista koki, ettei voimavaroja voi olla koskaan liikaa. Vanhemmilla oli hyvin yksilöllisiä voimavaroja, kuten itsestään huolenpitäminen, oma aika ja harrastukset. Voimavaroiksi koettiin myös opinnot, vertaistukiryhmät ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton kautta saatava lastenhoitoapu. Työpaikka koettiin merkittäväksi voimavaraksi niin taloudellisen turvan kuin aikuisen seurankin vuoksi.

”Joo, ja se olikin syy, minkä takia sitten ollaan lähetty apua hakemaan niinku arjen haasteisiin. Et omat voimavarat on ollu aika vähissä.”

”Sit ku saa ihan oikeesti olla iha itekssee ni se on kyllä ihan hirvvee voimavara.”

”...itellä on ollu noita opintojuttuja tavallaan ne on ollu jotenki sillee ikäänkun voimaannuttavia...”

”Ja sitten se että mie oon päässy muutaman kerran käymään tuolla jumpassa, se on mulle tärkeetä että. Nyt esimerkiks lauantaina niin meillä oli kolme tuntia MLL:n hoitaja... ni minä pääsin sit käymään jumpassa niin se tuo heti niin paljon energijaa.”

*”...tietysti tuo, että kun saapi töissä, mie nyt sanon, että saapi käyvä vielä töissä... kun on paljon sitä työttömyyttä että on kuitenkin itellä se työ että siellä piässöö sitten aikuisten kanssa keskustelem-
maan...”*

Kuormittavina tekijöinä vanhemmat kokivat muun muassa yksinhuoltajuuden, sairastumisen, läheisten kuoleman, tukiperhetoiminnan puutteellisuuden ja lähitulevaisuuteen sijoittuvat jo tiedossa olevat elämäntilanteen muutokset. Suurin osa vanhemmista oli kokenut viime aikoina useita yhtäaikaista vastoinkäymisiä. Rankat elämänvaiheet koettiin erityisen raskaina ja kuormittavina. Raskaissa elämänvaiheissa tukiverkoston merkitys korostui.

”...aika paljon se viepi sitten sitä kapasiteettii, kun pittää olla niinku kakskyt neljäseittämän se äiti ja isä.”

”Sanottaan et se on suurin piirtein fifty fifty, et on paljo huonompaakin ollu mutta paljon on vielä niinkun parannettavaakin että, meillä oli niin rankka viime vuosi et tuota siitä toivuttaan vielä pitkkään.”

”...tässä niinku hirmu monta prosessia mennee tässä sammaan aikaan...”

Osa haastatelluista vanhemmista ajatteli, että heillä on jonkin verran tukiverkostoa, mutta eivät kuitenkaan kaivanneet sitä lisää. Nämä vanhemmat ajattelivat, ettei yökylätoimintaan osallistuminen ole heille välttämätöntä. Loput vanhemmista taas kokivat, että lastenhoitoapua ajatellen heidän tukiverkostonsa on liian pieni, ja siksi yökylätoiminta on heille tarpeellista. Haastateltavat kertoivat avoimesti, millaista tukea he ovat saaneet lähipiirin ulkopuolelta. Kaikki vanhemmat olivat päässeet yökylätoimintaan mukaan perhetyöntekijän kautta. Lisäksi vanhemmat nostivat esiin erikoissairaanhoidon, lastensuojelun, lasten koulun ja neuvolan. Osa vanhemmista koki pyydettyä saavansa ulkopuolista tukea hyvin. Esille tuli avun saamisen hankaloituminen virka-ajan ulkopuolella, esimerkiksi perhetyöntekijän käynnit eivät onnistu vanhempien työajan ulkopuolella. Osa vanhemmista toivoisi neuvolan ottavan herkemmin esille vanhempien jaksamisen.

”No, ei meillä varmaan tällä hetkellä kauheesti oo sitä tukiverkostoa. Kyllä minä varmasti saisin sitä, jos minä vaan oma-alotteisesti lähtisin sitä kyselemään.”

”...aika pieni, pieni tukiverkosto... oma äiti, jollain tavalla on mukana meidän perheen arjessa, mutta on jo ikää sen verran...”

”Sanotaan, tukiverkosto on aika, aika heikko... olemassa on ihmisiä, mutta ei ne... tai niinkun lastenhoidon kannalta niin ei oo apuja. Sen verran iäkkäitä... siihen nähen se tukiverkosto on kyllä huono.”

”No kyllä ainakin koulun puolelta. Sieltä tulee kyllä aina. Saa kyllä kaikkee haluamaansa.”

”Aikasa kutakin jaksaa, mut sit jossain vaiheessa pittää tunnustaa, että nyt ei enää jaksaa. Ja sitte neuvolan kautta lähti. Et koin, että neuvolasta saa apua, kun pyytää, ja hakkee. Ja kaikkialta, mistä rohkennee vaan pyytää.”

Pääsääntöisesti vanhemmat kokivat yökylätoiminnan voimavarana. Yökylän rooli arjessa korostui niillä perheillä, joiden tukiverkosto oli pieni tai kuormittavia tekijöitä oli useita. Eräs vanhemmista totesi jo pelkästään tiedon osallistumisen mahdollisuudesta olevan voimavara. Vanhemmat, joilla oli useampi lapsi, kokivat pienempien lasten kotiin jäämisen yökylän ajaksi eri tavoin. Yhden vanhemman mielestä yökylä toimi voimavarana vain silloin, kun kaikki perheen lapset osallistuivat. Toinen vanhempi koki, ettei ole merkityksellistä, jos osa lapsista on kotona muiden ollessa yökylässä.

”...ja ihan se tieto, että näät että on kalenterissa että tuossa ois mahdollisuus sitten... että kyllähän se jo... auttaa, että jos niinku ois hyvin sinkeellä ja näinnikkää et nyt kun mie tässä muutamana päivän, niin sit mie saan huokasta. Että se tietosuus.”

”Nii että nää on ollu meille elintärkeitä että on sillä tavalla vastannu odotuksia.”

”...se on meille ihan sama että onko meillä kotona yks vai kolme, kun se hyöty ei tule kun sillon kun kaikki on muualla.”

7.1.2 Yökylän ajallinen kesto ja vanhempien ajankäyttö yökylän aikana

Suurin osa vanhemmista koki yökylän keston liian lyhyeksi. Toisaalta eräs vanhemmista piti yökylän kestoa vanhempien kannalta liian lyhyenä, mutta lapsen kannalta sopivana.

”...ilta on aika lyhyt, että ei siinä hirvkeitä kerkkii tekemään ja kun yö nukuttaa...”

”...se on kieltämättä aika lyhyt se aika. Se on kieltämättä, se on semmonen pikatauko... just kun sie kerkeet niinku päästä siihen tavaltaan semmosseen siihen, et sie voit vaan olla, sit se alkaa se kellon vahtiminen, että.”

”Lapsen kannalta se on ehkä ihan hyvä että se on tällänen lyhyempi. Varsinki sitte, jos on joskus semmosia ensikertalaisia, tai jotka on äidissä kiinni vaikka hirveesti... sellasille lapsille se varsinki on ihan hyvä, riittävä.”

Suurin osa vanhemmista oli sitä mieltä, että mahdollisuus omaan aikaan on tärkeintä lasten ollessa yökylässä. Ajan viettäminen kotona yksin tai puolison kanssa kahden kesken, ilman kotoa lähtemisen tarvetta, koettiin hyvänä asiana. Vanhemmat pitivät tärkeänä, että aikaa sai viettää nimenomaan kotona toisin kuin lastenhoitajan tullessa hoitamaan lapsia kotiin.

”...hei että oikeesti miunkkii elämä on tärkeä... että ei vaan niinku lapsille nyt tässä vaan oo olemassa.”

”Se on niinkun, kun meillei oikeestaan muuten oo kahenkeskistä aikkaa, kun sillon kun lapset on kaikki täällä, et se on ainut semmonen tilanne että saa jostai keskustella.”

”Myö on otettu se ylleesä ihan... tekemättä oikeestaan mittää, ihan vaa renttouvuttu ja, se hiljasuus on jo se ihan riittävä että.”

Kotona olemisen lisäksi aikaa lasten ollessa yökylässä käytettiin myös harrastuksiin, opintoihin, omiin menoihin ja itselle mieluisiin asioihin. Vain yksi vanhempi koki, ettei oikein ehtinyt tehdä mitään tahtomiaan asioita.

”No en ainakkaa siivvoo... siihen oon pyhittäny jonkun muun ajan mut en ainakkaa siivvoo, sen päätin jo alunpittäin et sillon kun tää mahollisuus tuli että en ainakkaa sitä aikkaa käytä siihen siivvoomiseen, koska sitä siivvoomistahan on ihan loputtommiin.”

”En muista, mitäköhän mie oisin tehny, varmaan jottain koulujuuttuja.”

”No, oikeestaan sitä, että saa iteksseen olla ja sitten mie tykkään neulomisesta ja sitte se ulukkoilu ja se kuntosali, ne on niitä miun juttuja että.”

7.1.3 Vanhemman ja ohjaajien välinen vuorovaikutus ja viestintä

Vanhemman ja ohjaajien välinen vuorovaikutus koettiin vanhempien joukossa eri tavoin. Yökylän toiminnasta tiedottamista ja tietoa siitä, miten lasten yökylä on sujunut, pidettiin tärkeänä. Osalla vanhemmista oli kokemus, että viestintää vanhempien ja ohjaajien välillä on ollut riittävästi.

”Niin no mie oon varsinki semmonen, että mulla se auttaa se tieto, jos mie tiän vaikka että miten lapset on nukkunu... ja että onko itkeskelty tai kyselty äitin ja isin perään tai miten on syöny ja. Miusta ne on ihan tärkeitä tietoja.”

”No kyllä siinä tilanteessa tietysti kun on nuo ohjaajat tuossa nin on ihan saanu tietää että mitä täällä on tapahtunu ja miten ne on viihtynyt ja miten niillä on yöseutu mennyt...”

”Ja voishan sitä tietysti heiltä kyssyykki ja itekki olla aktiivisempi.”

Osa taas piti viestintää ajoittain puutteellisena tai täysin riittämättömänä. Olenaiseksi tekijäksi nousi tuonti- ja hakutilanteiden rauhattomuus ja kiireen tuntu. Erityisesti niinä päivinä, jolloin Perheentalon tiloissa oli samanaikaista toimintaa, kuulumisten vaihto oli tavallista hankalampaa.

”No, mie en oo ihan varma, ne on aika kaoottisia ne tuontitilanteet, että onko siinä hälinässä ollu jottai puhetta, että.”

”Se on kuitenkin aika sekasortonen tilanne sitten kun niitä lapsia haetaan, että siinä on niin paljon sitä hässäkkää. Ei varmaan moni asia tuu sitten kysytyykään, kunhan vaan pääsee alta pois.”

”...se jääpi niinku tavallaan hyvin tyhjän päälle se, mitä täällä on tapahtunu oikeesti, et mutta kyllä kai täällä on mukavia asioita tapahtunut... tietysti ite kun on ollu siinä sellasessa voimattomuuen tilassa et ei oo tavallaan ehkä älynnykkään että vois niinku kysyäkin että mitä täällä teette.”

7.1.4 Yökylätoiminta Joensuun Perheentalossa

Kaikki vanhemmat kokivat Perheentalon yökylätoiminnan luotettavaksi. Se, että tieto yökylätoiminnasta oli tullut perhetyöntekijän kautta, lisäsi vanhempien mielestä sen luotettavuutta. Kaikkien vanhempien mielestä tuntui turvalliselta jättää lapset yökylään. Eräs vanhemmista koki, että on turvallisempaa jättää lapset Perheentalolle yökylään kuin esimerkiksi viedä lapsi lapsen kavereiden luokse yökylään.

”Kyl mie koen, et tää on ihan luotettava, tää on kuitenkin tullu tuolta lapsi- ja perhetyöntekijän kautta mulle.”

”Että on vaan niinku ollu helpottunu siitä, että saa johonki semmoseen turvalliseen paikkaan ne lapset...”

”...ja sitte sen tietää että se on täällä niinkun turvassa, et se on eri asia laittaa johonki kavereiden luokse... ei samallinen tunne oo itellä.”

Vanhempien keskuudessa Joensuun Perheentaloa yökylänpitopaikkana keuhuttiin hyväksi. Perheentalo on keskeisellä paikalla, josta on lyhyt matka esimerkiksi leikkipuistoihin. Tiloja pidettiin toimivina ja puitteita hyvinä sekä monipuolisina lapsille. Vanhemmat eivät juuri löytäneet huonoja puolia Perheentalosta yökylän pitopaikkana. Ainoaksi haittapuoleksi mainittiin Perheentalon vieressä kulkeva vilkas autoliikenne, jonka osa vanhemmista koki turvattomana.

”Tää tilahan on ihan hirvveen loistava, koska on niin lähellä kaikkee, että tästä pääsee mihin tahhaan.”

”No siinä mielessä on kyllä ihan hyvä paikka ja, ja hyvät tilat...”

”...puitteet on, missä on leikkiä, ei ne välttämättä lapset enempää kaippaakaan... tää on hyvä paikka ja siinä ei mittää, tää on tosi hieno paikka.”

”Mutta nää on nää ulkoiluhommat sitte tässä vähän että... tästä pääsee niin helposti tuonne tielle, jos yks luikahtaa sinne, jos ei kaikkien silmät riitä.”

Osa vanhemmista toi esille sopivan ryhmäkoon ja lasten ikäjakauman. Koska toimintaan osallistuvat lapset tulevat koko Joensuun kaupungin alueelta, on lapsilla mahdollisuus tutustua ja saada uusia ystäviä. Myös ohjaajia oli vanhempien mielestä riittävästi. Kävi ilmi, että vaihtelu ohjaajissa ei haittaa, kunhan yksi ohjaaja olisi joka kerta sama. Vanhempien mukaan lapset kokivat, että yökylässä on erilaista ja monipuolista tekemistä. Vanhemmat taas kokivat ulkoilun tärkeänä osana yökylän ohjelmaa.

”...tosi mielellään tänne tulee ja ne on aina kokenu, että täällä on uusia kavereita tullu joka tapauksessa vaikka ei ois aina ne samat kaverit.”

”Se että se ydin, pittää olla se yks tai kaks pysyvää...”

”...on ne tosissaan nauttinu ihan hirvveesti täällä olemisesta ja tekemisestä ja täällä on niin paljon eri ikästä...”

”Että ulkona ne on kyllä ollu, sen ulkoilun kun säilyttäisivät siinä sitten aina.”

7.1.5 Lasten ajatuksia yökylätoiminnasta vanhempien kertomana

Vanhempien kertoessa lasten ajatuksia yökylästä kävi ilmi, että suurin osa lapsista lähti mielellään yökylään. Pieni osa lapsista koki yökylään jäämisen vaikeaksi, mutta vanhempien hakiessa he kuitenkin kertoivat aina viihtyneensä.

”Itki tuossa etteisessä varmaan parikyt minuuttii ja sano pois, äiti hän halluu pois, hän ei halluu jäähä tänne, mut seuraavana aamuna sano, että täällä oli kivvaa.”

”Kyllä on lapset tykänny aina kun haetaan pois, se on aina niinkun se jättämishetki...”

Eräs vanhemmista kertoi, että perheen vanhimalle lapselle yökylään lähteminen tuntui kiusalliselta, mutta hakiessa hänkin kertoi viihtyneensä. Ainoastaan yksi Perheentalon yökylään osallistuneista lapsista ei viihtynyt vanhemman kertoman mukaan yökylässä lainkaan.

”...tää meijjän vanhin ei, hänestä se on vähä niinku vauvamaista olla... mutta kyllä hänkin sitten sanoo jälkeinpäin, että kivvaa oli.”

”Nokun mie sitä sitten kyselin, että mikäs se nyt on. ’Kun ikävä tuli’, että se oli niinku se.”

7.2 Yökylätoiminnan kehittäminen vanhempien näkökulmasta

7.2.1 Yökylän ohjelmasta ja samanaikaisesta toiminnasta tiedottaminen

Vanhempien mielestä yökylän ohjelmasta voisi tiedottaa ennalta esimerkiksi sähköpostitse tai laittamalla ohjelman Perheentalon aulan seinälle, josta sen voisi lukea lapsia yökylään tuodessa. Koettiin, että yökylän ohjelmasta ja senkertaisista ohjaajista haluttiin tietää ennakkoon. Lapsille haluttiin kertoa, mitä toimintaa on luvassa tulevassa yökylässä.

”No ehkä vois ihan kiva olla jos joku sähköpostiviesti tulis... yökylä on sillon ja tällön, ohjelmassa... että onko mitä ohjelmaa sit suunniteltu lapsille...”

”...tulis semmonen info, no vaikka sähköpostilla tai jotaki kautta, että... vois lapsille kertoa, että hei, nyt on tämmönen tulossa, niin se nostattas tunnelmaa siellä kotona...”

”...joku semmonen ohjelma esimerkiksi tuohon ikkunaan laittaa, et mitä on tästä perjantai-illasta siihen lauantaihin... ei tarvihe tunnilleen tai minuutilleen eritellä, että mitä ollaan tekemässä mutta että sillon ja sillon semmosta ja semmosta. Niin pääsis vähän jyvälle sitten itekkin että mitä täällä tehdään...”

”...et se mitä tehdään ja muuta, nii vois siitä esimerkiksi etukäteen vaikka tiedottaa, että mitä meinataan tehdä, ni se ois lapsillekii helppo sitten sanoa, että tämmöstä teillä on luvassa.”

Osa vanhemmista otti puheeksi toisinaan Perheentalossa tapahtuvan muun toiminnan samaan aikaan yökylän kanssa. Sitä pidettiin negatiivisena asiana. Vanhemmat olivat sitä mieltä, ettei yökylän aikana saisi olla samaan aikaan muuta toimintaa, ja että kyseinen aika tulisi rauhoittaa pelkästään yökylätoiminnalle. Mikäli muuta toimintaa kuitenkin olisi, siitä toivottaisiin tietoa etukäteen.

”...sellanen lasten puolesta kerrottuna, että tässä oli semmosia teemapäiviä yhdistetty tähän yökyläjuttuun, mie en nyt niitä päivämääriä muista... sitten mejän lapset oli kokenu, että hyö niinku jäivät jalkoihin täällä...”

”Ja onko tässä sitten, ainakin ymmärsin, että lauantaina tässä olis monenakkii hetkenä jottai muuta toimintaa melekkeen tulossa heti siihen päälle... niin semmonen kiire siinä oli ja sit kun oli sitä porukkaa niin paljon yhtä aikaa tuossa pienessä tilassa, ja toiset tullee ja

osa mennee pois ja siinä ei sitten oikein kerkkee... hyvä kun heipan kerkkee ja muistaa sanna. ”

”Ja myökin kun tultiin tänne, ni nää naulakot oli niin täynnä, että ei meinattu löytää omien lasten vaatteita ja hirvee meteli ja... ni se oli miusta aika, se ei ollu kivaa... tai sitten jos siitä ois tiedotettu, nii myö oltas tultu vaikka aikasemmin hakemaan.”

”Ja sitte, jos on tulossa muuta toimintaa siihen lauantaiamuun, että niistä kerrotais.”

7.2.2 Lasten iän huomioiminen

Osa haastateltavista kaipasi huomioitavan enemmän lasten ikää. Toivottiin erityistoimintaa varsinkin vanhimmille yökylässä käyville lapsille. Esimerkiksi leikkipuistoa pidettiin hieman lapsellisena vanhemmille lapsille, ja ulkoilupaikkoja toivottiin käytettävän laajemmalla alueella. Vanhemmilla oli kuitenkin käsitys, että henkilökunnan määrän vuoksi ikäryhmiin jako ei välttämättä ole mahdollista.

”...ni siinä vois olla joku semmonen joka isompien kanssa touhuis ja sitte joku ihan pienempien kans, et ois niinku vähä jokaikäselle sitte.”

”Et tietysti onhan tässä paljon semmosia pieniäkin lapsia mukana, mutta nuiitten isompien kanssa... sitä vois tietysti varmmaan ajatella sitä semmosta, että isommat lapset ja pienemmät lapset...”

”Ni ei tietysti tuo leikkipuisto ennee sillee oo semmonen, semmonen paikka. ”

”...ja vähä tästä, voisivat just vähä niinku laajentaa pikkusen reviiä siinä mielessä et sit jos lähtteevät ulos ni lähtisivät muuallekkii kun kirkonmäkkeen, et keksisivät jotai. ”

”...et en tiää sitten, onhan se tietysti resurssikysymys, et kyl mie niinku mielelläni luovuttasin ja voisin vaikka maksaa siitä, jos niitten kanssa mentäs jonnekin oheistoimintaan.”

7.2.3 Yökylän ajallinen kesto

Suurin osa haastateltavista koki yökylän keston liian lyhyeksi. Perjantai-illasta lauantain puoleen päivään kestävä yökylä toivottiin pidennettävän esimerkiksi lauantai-iltaan saakka.

”...kehittämistä siinä kohtaa et tää on aika loppujen lopuks lyhyt aika. Että jos silleen siihen lauantai-iltaan ehkä sammaan kun on tuonu sen lapsen tänne, yhtä pitkälle ajalle sinne iltaan, jos se ois mahdollista järjestää niin se ois tosi ihannaa.”

”No, kyllähän sitä ois menny pitempikin aika mut kyllä se yks iltakkii on, on jo tuota aika hyvä...”

Vanhempien mielestä he eivät kerkeä nykyisen yökylän aikana tekemään ja rentoutumaan tarpeeksi. Eräs vanhemmista rohkeni haaveilemaan jopa kokonaisuudesta yökyläviikonlopusta. Kuitenkin vanhemmat kokivat, että yökylätoiminta nykyiselläänkin on parempi kuin ei mitään.

”...myö on koettu että se sitten hyvin nukutun yön jälkeen se aamu jää liian lyhyeks. Silleen, että sitä tullee nukuttuu sitä univelkkaa pois... kieltämättä se tuntuu ett voikun se ois pitempi...”

”Tietysti että jos sais nipistettyä sitä aikaa vähän niinkun pidemmäksi niin sekkiin auttas hirvveen paljon. Mutta tuota jos tää nyt tälläkin muodolla jatkuu, niin et ihan tyytyväinen siihenkkiin.”

7.2.4 Yökylätoiminnan tulevaisuus

Joensuun Perheentalon yökylätoiminta on kesäkuuhun 2014 kestävä ko-keilu. Suurin osa haastatelluista vanhemmista toi esille toiveensa yökylän jatku- misesta myös kesäkuun 2014 jälkeen. Kukaan ei pitänyt yökylätoimintaa täysin tarpeettomana. Yökylä koettiin merkittävänä tukena vanhemmuudelle, varsinkin jos oma tukiverkosto ja voimavarat koettiin vähäisiksi.

”No pitää toivoo vaan, että jatkuu.”

”Kannatan yökylän jatkamista!”

”Ehottomasti pitää jatkaa. Ei missään nimessä saa lopettaa tätä. Tää on varmasti monelle muullekin samanlainen voimavara kun mitä tää on mulle ollu.”

”On se ilman muuta tarpeellinen, on. ”

”Varmaan mejän perheen pelastus.”

8 Pohdinta

8.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Pelastakaa Lapset ry:n Itä-Suo- men aluetoimistolle tietoa Joensuun Perheentalon yökylätoiminnasta vanhem- pien näkökulmasta. Teemahaastattelun avulla hankimme vanhempien kokemuk- sia yökylätoiminnasta, ja otimme selvää heidän toiveistaan yökylätoimintaan liit- tyen. Tuloksia raportoidessamme huomasimme useita yhtäläisyyksiä jo aiemmin kirjoittamaamme teoriapohjaan.

Vanhemmilla oli keskenään niin erilaisia kuin samanlaisiakin voimavaroja. Osa vanhemmista koki voimavaransa riittäviksi tai sopiviksi, ja osa taas puutteellisiksi. Kaikki vanhemmat kuitenkin kokivat, ettei voimavaroja ole koskaan liikaa. Vanhemmat toivat esille myös hyvin yksilöllisiä kuormittavia tekijöitä. Voimavarojen ja kuormittavien tekijöiden suhteesta syntyy perheen haavoittuvuus ja voimavaraisuus (Pelkonen & Hakulinen 2002, 202). Aineistoa analysoitaessa kävi ilmi voimavarojen ja kuormittavien tekijöiden yhteisvaikutus. Ne perheet, joilla oli paljon kuormittavia tekijöitä ja vähän voimavaroja, kokivat yökylän erittäin tarpeelliseksi. Yökylää ei koettu niin tarpeelliseksi, jos kuormittavia tekijöitä oli vähän tai ne olivat tasapainoisessa suhteessa perheen voimavarojen kanssa.

Tukiverkostolla oli myös merkitystä yökylän tarpeellisuuden kokemiselle. Isovanhempien, ystävien ja muun tukiverkoston tuoma apu voi olla korvaamatonta perheen arjessa. Turvallisuutta tuo sosiaalinen tukiverkosto lisäten samalla lasten hyvinvointia (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 153). Suurin osa haastatelluista vanhemmista koki, ettei heillä ole riittävästi tukiverkosta. Erityisesti lastenhoitoapua kaivattiin enemmän. Suurimmalla osalla vanhemmista ei ollut esimerkiksi isovanhempia lastenhoitoapuna. Yökylä koettiin sitä tarpeellisemmaksi, mitä heikompi sosiaalinen tukiverkosto perheellä oli.

Ulkopuolisesta tuesta puhuttaessa vanhemmat kertoivat saaneensa tukea erikoissairaanhoidosta, lastensuojelusta ja lasten koulusta. Osa vanhemmista nosti esille neuvolatoiminnan. Kaksi vanhempaa sanoi neuvolakäyntien olevan rutiininomaisia ja keskittyvän ainoastaan lapsen kehityksen seurantaan. Eräs vanhempi oli kiitollinen, että neuvolan kautta hänen perheensä voimavarojen tukeminen sai alkunsa. Sosiaali- ja terveysministeriön (2013) mukaan neuvolatoimintaan kuuluvat perheen hyvinvoinnin ja vanhemmuuden tukeminen, lapsen kasvu- ja kehitysympäristön edistäminen sekä perheen tuen tarpeen tunnistaminen mahdollisimman varhain.

Haastatelluista vanhemmista osa oli yksinhuoltajia. Yksinhuoltajan on jaksettava kasvattaa lapsiaan ilman puolisolta tulevaa tukea (Törrönen 2012, 174). Yksinhuoltajuus koettiin kuormittavana tekijänä. Puolison tuen ja tukiverkoston puute kuormittivat erityisen paljon. Eräs vanhemmista koki hyvin raskaana sekä isän

että äidin roolissa toimimisen. Yökylä toi yksinhuoltajavanhemmille mahdollisuuden hengähtää.

Kahden vanhemman perheissä yökylän tuoma aika oli joillekin vanhemmista ainoa hetki arjessa kahdenkeskiselle ajalle. Heistä osa toi esille, miten tärkeää on, että kahdenkeskeistä aikaa ilman lapsia saa viettää omassaan kodissa ilman, että tarvitsee lähteä pois kotoa. Vanhemmille on tärkeää saada yhteistä aikaa, etteivät läheisyys ja keskusteluyhteys pääse vähenemään (Rotkirch & Saloheimo 2008, 78).

Tässä opinnäytetyössä haastateltavien vanhempien määrä oli suhteellisen pieni, mutta riittävä johtopäätösten tekemiseen. Tuloksia voidaan yleistää koskemaan yökylässä käyneiden lasten vanhempien kokemuksia, ja niistä löytyy samankaltaisuuksia aiempaan tutkittuun tietoon vanhemmuuden voimavarojen ja vanhemmuuden tukemisen osalta.

Opinnäytetyön keskeisimpiä johtopäätöksiä ovat:

1. Yökylätoiminta on tarpeellinen.
2. Yökylän tarpeellisuus kasvaa sitä suuremmaksi, mitä heikompi tukiverkosto vanhemmilla on.
3. Yökylätoiminta on voimavara vanhemmille.
4. Yökylätoiminnan rooli voimavarana kasvaa, mikäli vanhemmuuden voimavarat ovat epätasapainossa vanhemmuutta kuormittavien tekijöiden kanssa.

Opinnäytetyö on tärkeä yökylätoiminnan jatkon ja kehittymisen kannalta. Se tuo vanhempien äänen kuuluviin teemahaastattelun avulla. Tämän opinnäytetyön tulokset ovat hyvin samankaltaisia verrattuna aiempiin yökylästä tehtyjen opinnäytetöiden tuloksiin. Mielestämme on tärkeää, että yökylätoiminnasta vanhemmuuden tukimuotona tehdään opinnäytetöitä ja tutkimuksia, jotta saadaan vahvistusta yökylän hyödyllisyydestä ja näin toiminta voisi lisääntyä ympäri Suomea. Lisäksi

tämä opinnäytetyö kehittää sairaanhoitajan ja terveydenhoitajan ammatillista valmiutta antamalla keinoja ja varmuutta vanhempien jaksamisen puheeksi ottamiseen ja siihen puuttumiseen.

8.2 Luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen perustana ovat vahvistettavuus, siirrettävyys, riippuvuus ja uskottavuus (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 197). Vahvistettavuutta voidaan tulkita esimerkiksi kirjaamalla tarkkaan tutkimusprosessin eri vaiheista tutkimuksen aikana. Vahvistettavuutta voidaan pitää myös vaikeana kriteerinä, koska aina eivät eri tutkijat päädy yhtäläiseen tulkintaan samaa aineistoa käsitellessään. (Malterud 2001, Kylmän & Juvakan 2007, 129 mukaan.) Siirrettävyytenä nähdään tutkimuksen tulosten siirrettävyys samanlaisiin tilanteisiin. Tutkimuksen tekijän on annettava tarpeeksi tietoa muun muassa tutkimuksen osallistujista, jotta tulosten siirrettävyyttä voidaan arvioida. (Lincoln & Cuba 1985, Kylmän & Juvakan 2007, 129 mukaan.) Riippuvuus tarkoittaa tutkimuksen toteuttamista tieteellisen tutkimuksen periaatteiden mukaan (Parkkila ym. 2000, Tuomen & Sarajärven 2009, 139 mukaan). Uskottavuus kuvastaa tutkimusten ja sen tulosten uskottavuutta. Tutkimuksen tekijän on oltava riittävän kauan työstämässä tutkittavaa asiaa ja osoitettava tulosten uskottavuus tutkimuksessa. (Kylmä & Juvakka 2007, 128.)

On tärkeää, että haastateltavat ovat suostuneet haastatteluun tarkoituksenmukaisen tiedon saattamana (Hirsjärvi & Hurme 2006, 20). Henkilöllisyyden esiintulo tutkimuksessa on tehtävä tarpeeksi vaikeaksi, ja mitä arkaluontoisempi tutkimusaihe on kyseessä, sitä paremmin on anonymiteettiä suojattava (Eskola & Suoranta 2008, 57). Jokaiselle haastateltavalle muistutettiin haastattelujen nauhoitusten tulevan ainoastaan opinnäytetyön tekijöiden käyttöön, ja aineistojen tuhoamisesta opinnäytetyöprosessin päätteeksi. Theseus-julkaisuarkisto ja opinnäytetyön julkisuus otettiin puheeksi.

Laadullisessa tutkimuksessa avainasemassa on tutkija itse ollessaan keskeinen luotettavuuden kriteeri koko tutkimusprosessin ajan (Eskola & Suoranta 2008,

210). Tutkimusta täytyy ajatella jatkuvasti luotettavuuden kannalta. Luotettavuutta kasvattaa tutkijan huolellinen selvitys tutkimuksen teon eri vaiheista. Teon vaiheista raportoitaessa tulee tuoda esiin haastattelupaikan tilat, olosuhteet, haastatteluihin käytetty aika, mahdolliset häiriötekijät ja virheelliset tulkinnat sekä haastattelijan oma arviointi tilanteesta. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.) Haastattelut toteutettiin samassa Perheentalon tilassa, joka oli varattu etukäteen haastatteluja varten. Tila oli kodikas huone, jossa oli suuret nojatuolit, tunnelmallinen sisustus ja oma rauha. Toimeksiantajan kanssa oli ennalta sovittu, että kahvia ja kahvileipää on tarjoiltavissa jokaiselle haastateltavalle Perheentalon keittiöstä. Kahvitte- lun aikana vanhemmalle kerrottiin haastattelutilanteen kulusta ja varmistettiin, että hän on tietoinen haastattelussa läpi käytävistä teemoista. Korostimme vai- tiolovelvollisuutta ja vanhempien anonyymiyttä opinnäytetyössä. Haastattelut on- nistuivat hyvin sekä sisällöllisesti että teknisesti. Aikaa haastatteluihin meni 20 minuutista 40 minuuttiin. Häiriötekijänä haastattelujen aikana esiintyi jonkin ver- ran melua viereisestä tilasta.

Haastateltavan tulee olla motivoitunut haastatteluun sen onnistumiseksi. Joissa- kin tapauksissa haastateltava saattaa kuitenkin olla liian puhelias tai hiljainen, ja hän voi puhua eri asiasta, mitä häneltä on tiedusteltu. Arkaluonteisuus saattaa häiritä niin, ettei haastattelu etenekään toivotulla tavalla. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 126–127.) Teemahaastattelussa läpikäytävät teemat olivat osittain arkaluontoisia ja herättivät toisinaan voimakkaitakin tunteita. Pyrimme luomaan lempeän ja ys- täväällisen ilmapiirin sekä esittämään apukysymyksiä hienotunteisesti. Haastatel- tavalle kerrottiin, että haastattelu voitaisiin tarpeen tullen keskeyttää.

Haastattelussa tiedonantaja saattaa antaa yhteiskunnallisesti hyväksytyjä vas- tauksia. Se voi vähentää luotettavuutta haastattelussa. (Hirsjärvi ym. 2009, 206.) Haastattellessamme yökylässä käyneiden lasten vanhempia, meille välittyi tunne, että haastateltavat olivat rehellisiä. He kertoivat myös negatiivisista tunteistaan vanhemmuudesta tai yökylästä. Haastattelut sujuivat hyvin, vaikka meillä ei ollut aiempaa kokemusta vastaavista tilanteista. Harmittamaan jäi, ettei teemahaas- tatteluun valittu yhdeksi teemaksi vanhemmuutta kuormittavia tekijöitä. Kuitenkin tästä huolimatta vanhemmat toivat niitä esille luontevasti vanhemmuuden voima- varoista puhuttaessa.

Tässä opinnäytetyössä on pyritty noudattamaan riittävää lähdekriittisyyttä sekä välttämään luvaton lainaamista eli plagiointia. Plagiointi tarkoittaa toisen kirjoittaman tekstin suoraa kopioimista tai käyttämistä sitä omana ideanaan (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 173). Lähteitä on käytetty monipuolisesti. Vaikka kaikki lähteet eivät ole tuoreita, ja sekundaarilähteitä on käytetty muutamia alkuperäisten lähteiden hankalan saatavuuden vuoksi, lähteiden valinta on tehty kriittisesti. Vanhemmuuden roolikartta liitettiin opinnäytetyöhön kuvana. Sitä ennen otettiin sähköpostitse yhteyttä Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymään, jonka kehittämisjohtaja myönsi luvan kuvan käyttämiselle. Hän kertoi olevansa erittäin iloinen roolikartan käytöstä opinnäytetyössä.

Eettiset kysymykset ovat esillä läpi tutkimuksen teon. Haastateltaville on taattava luottamuksellisuus ja mietittävä, voiko haastateltaville tulla mahdollisia seurauksia tutkimuksesta. Haastattelutilanne itsessään voi saada aikaan paineita haastateltavassa. Haastattelujen purkamisessa on myös otettava huomioon, että kirjoitettu litterointi noudattaa suullista materiaalia. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 20.) Haastattelut nauhoitettiin koulusta lainatulla nauhurilla, jotta aineisto pysyisi mahdollisimman luotettavana sekä aineistolainauksen vuoksi. Aineisto litteroitiin haastattelu kerrallaan, ja siinä noudatettiin ehdotonta tarkkuutta. Nauhoitukset hävitettiin sitä mukaa, kun litterointi oli valmis, ja litteroitu aineisto tuhottiin opinnäytetyön valmistuttua.

Aineistolainauksen käyttö on yleistä laadullisten tutkimusten raporteissa, ja sillä varmistetaan tutkimusten luotettavuutta (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 198). Opinnäytetyössä käytettiin runsaasti aineistolainauksia. Sitaatit antavat opinnäytetyölle elävyyttä ja luotettavuutta.

8.3 Opinnäytetyöprosessi

Pohtiessamme opinnäytetyön aihetta saimme vinkin yökylätoimintaan liittyvästä opinnäytetyöstä tutor-opettajaltamme. Otimme yhteyttä toimeksiantajaan keväällä 2013 ja teimme suullisen sopimuksen opinnäytetyöstä. Toukokuussa 2013 osallistuimme yökylään, jotta pääsisimme tutustumaan toimintaan. Syksyllä 2013

aloitimme tietopohjan kirjoittamisen ja osallistuimme opinnäytetyöinfoon sekä pienryhmäohjauksiin. Joulukuussa 2013 kirjoitettiin toimeksiantosopimus (liite 1) Pelastakaa Lapset ry:n edustajan kanssa ja saimme tutkimusluvan Joensuun kaupungilta. Ennen joulua 2013 pääsimme lähestymään vanhempia saatekirjeen kautta.

Vuoden 2014 alkupuolella kävimme opinnäytetyön toisessa infotilaisuudessa. Tammi- ja helmikuun aikana haastattelimme viisi yökylässä käyneiden lasten vanhempaa ja litteroimme teemahaastattelut. Aineiston analysointiin ja tulosten raportointiin jäi riittävästi aikaa ennen toukokuista opinnäytetyöseminaaria. Osallistuimme myös huhtikuun lopussa pidettyyn opinnäytetyöinfoon ja kevään aikana neljään pienryhmätapaamiseen. Pienryhmätapaamiset toimivat tärkeinä välitavoitteina työn etenemisessä. Niissä sai myös tarpeellista ohjeistusta opinnäytetyön ohjaajalta ja vertaistukea muilta ryhmäläisiltä. Koska ammattikorkeakoulun opinnäytetyön laajuinen prosessi oli molemmille opinnäytetyön tekijöille ensimmäinen, se opetti meille sitoutumista, sinnikkyyttä ja yhteistyön merkitystä.

Lähetimme keskeneräistä opinnäytetyötämme useamman kerran vuoden aikana toimeksiantajalle luetettavaksi ja kommentoitavaksi, sekä otimme huomioon korjausehdotukset. Toimeksiantajan, Pelastakaa Lapset ry:n, yhteyshenkilön vaihtuminen kolme kertaa vuoden aikana asetti opinnäytetyöprosessillemme haasteita. Jouduimme useaan kertaan esittäytymään ja selittämään opinnäytetyömme tarkoitusta ja tehtävää. Opinnäytetyöhön perehtyminen vaati aikaa. Toisaalta yhteyshenkilön vaihtelu toi joka kerta jotain uutta työhömmе yhteyshenkilön tuodessa esiin omia näkökantojaan.

Tätä opinnäytetyötä tehdessä tietämyksemme vanhemmuuteen liittyvistä asioista kasvoi ja vahvistui teoriapohjan kautta. Tulevaa ammattiamme ajatellen on tärkeää oppia havainnoimaan vanhemmuuden kuormittavia tekijöitä ja tuen tarvetta. Sekä neuvolan terveydenhoitajan että lapsiperheiden kanssa työskentelevän sairaanhoitajan on pystyttävä tarjoamaan vanhemmille mahdollisuus avun pyytämiseen, ajanmukaista tietoa sekä erilaisia tukitoimia, vaikka he eivät oma-aloitteisesti ottaisi asiaa puheeksi. Terveystuollon ammattilaisen on tärkeää

tuntea erilaisia vanhemmuuden muotoja niiden yleistyessä. Myös vanhemmuuden rooleihin liittyvä tietämys auttaa yhteistyössä vanhempien kanssa.

8.4 Hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet

Viisi yökylässä käyneiden lasten vanhempaa antoivat teemahaastattelun avulla tietoa kokemuksistaan ja toiveistaan yökylätoiminnan suhteen. Joensuun kaupungin perhetyö, Pelastakaa Lapset ry:n Itä-Suomen aluetoimisto sekä yökylän ohjaajat voivat hyödyntää opinnäytetyötä suunnitellessaan yökylän tulevaisuutta ja toimintaa.

Tässä opinnäytetyössä keskityttiin vanhempien näkökulmaan yökylätoiminnasta. Jatkotutkimusaiheena lasten haastattelu- tai havainnointitutkimus heidän kokemuksistaan yökylästä olisi mielenkiintoinen, sillä se toisi esiin lasten näkökulman. Lapsille voisi toteuttaa vanhempien haaveissa olleen yökyläviikonlopun, jonka toiminta voisi poiketa aiemmista yökylistä. Kokonainen viikonloppu antaisi mahdollisuuksia erilaiseen lapsen kasvua ja kehitystä tukevaan toimintaan. Toiminnallisen opinnäytetyön voisi toteuttaa myös kirjallisena materiaalina, joka toisi esimerkiksi yökylään ensimmäistä kertaa osallistuville lapsille ja heidän vanhemmilleen tietoa yökylästä.

Lähteet

- Bardy, M. 2013. Lastensuojelun filosofia ja käytäntö. Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Kirjoittajat ja terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 49–148.
- Broberg, M. 2010. Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi. Helsinki: Väestötutkimuslaitos, Väestöliitto.
- Canadian Mental Health Association. 2014. Children and the Stress of Parenting. http://www.cmha.ca/mental_health/the-stress-of-parenting/#.U1v_ISiabHQ. 26.4.2014.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.
- Fagerlund-Jalokinos, S. 2012. Uusperheen vanhemmuuden voimavarat. Tampereen yliopisto. Terveystieteiden yksikkö. Hoitotieteen laitos. Pro gradu -tutkielma. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84147/gradu06357.pdf?sequence=1>. 4.11.2013.
- Hakala, J. 2011. Onnellinen lapsi. Vanhempien kasvatusoppi. Juva: Gummerus Kustannus Oy.
- Hermanson, E. 2012. Vanhemmuuden roolikartta. Duodecim terveyskirjasto. http://www.terveyskirjasto.fi/terveysportti/tk.koti?p_artikkeli=kot00206&p_teos=kot&p_osio=104&p_selaus=. 18.2.2014.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2006. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen, U. & Kangas, O. 2010. Johdanto: Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tarkastelua. Teoksessa Hämäläinen, U. & Kangas, O. (toim.) Perhepiirissä. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 7–28.
- Jallinoja, R. 2006. Perheen vastaisku: Familistista käännettä jäljittämässä. Helsinki: Gaudeamus.
- Jallinoja, R. 2009. Vieras perheessä. Helsinki: Gaudeamus.
- Joutsenniemi, K. & Mustonen, V. 2013. Ruuhkataidot. Iloa vanhemmuuteen. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Kaimola, K. 2005. Koti terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) Vahva vanhemmuus. Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: VL- markkinointi, 11–19.
- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Kekkonen, M. 2001. Vanhemmuuden roolikartta ja elämänkerrallisuus. Teoksessa Rautiainen, M. (toim.) Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovelta. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 97–101.
- Kellet, J. & Apps, J. 2009. Assessments of parenting and parenting support need. A study of four professional groups. Joseph Rowntree Foundation. <http://www.jrf.org.uk/sites/files/jrf/parenting-support-need-full.pdf&h=7AQFoeDSs>. 26.4.2014.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.
- Kivimäki, R. 2003. Perhe tuli työelämään. Teoksessa Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 186–201.

- Korvela, P. 2003. Yhdessä ja erikseen. Perheenjäsenten kotona olemisen ja tekemisen dynamiikka. Stakes tutkimuksia 130. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Helsinki: Gummerus.
- Kuronen, M. 2003. Eroon ja yhteyteen. Eronnut perhe? Teoksessa Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 103–121.
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kustannus-osakeyhtiö Kotimaa/Kirjapaja.
- Lammi-Taskula, J. 2004. Pienet koululaiset. Teoksessa Salmi, M. & Lammi-Taskula, J. (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika. Työn ja perheen yhdistämisen arkea. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Saarijärvi: Gummerus.
- Lammi-Taskula, J. & Bardy, M. 2009. Vanhemmuuden ilot ja murheet. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 60–67.
- Lastensuojelulaki 417/2007.
- Linjama, R. 2013. Täydennystä opinnäytetyösuunnitelmaan. tuija.kananen@edu.karelia.fi. 11.12.2013.
- Linjama, R. 2014. Yökylän ohjaaja. Joensuun Perheentalo. Henkilökohtainen tiedonanto. 31.1.2014.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2013. Vanhempainnetti. Vanhemman jaksaminen. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemman_hyvinvointi/jaksaminen/. 22.11.2013.
- Mansikka, M. 2013. Väestöliitto. Äitipuolet ja isäpuolet uusperheessä. http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/perheiden_monimuotoisuus/uusperheet/isa-ja_aitipuolen_rooleista/. 4.11.2013.
- Mujunen, S. & Pesonen, S. 2011. Suap vaan olla. Asiakasperheiden kokemuksia Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistyksen järjestämästä Yökylätöiminnästä. Savonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/25126/Mujunen_Satu_Pesonen_Susanna.pdf?sequence=1. 28.1.2014.
- Mykkänen, M. 2010. Yökylä vanhemmuuden tukena. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/13201/Mykkanen_Maarit.pdf?sequence=1. 28.1.2014.
- Mäkipää, S. 2007. Neuvotellen rakennettu perhe. Perhe, vanhemmat ja lapsi adoptiota ohjaavassa tekstissä. Teoksessa Vuori, J. & Nätkin, R. (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Tekijät ja Vastapaino, 205–223.
- Niemi, H. 2008. Lapset alkoivat nauraa. Raportti Alvari-perhetyöstä, perheiden tilanteesta, huolesta ja muutoksesta. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 9. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- Nätkin, R. 2003. Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 16–38.

- Oulasmaa, M., Raimovaara, K., Salmi, I. & Karme, S. 2008. Hyvä paha neuvola. Teoksessa Janhunen, K. & Oulasmaa, M. (toim.) Äidin kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto, 86–99.
- Paavilainen, R. 2003. Turvallisuutta ja varmuutta lapsen odotukseen. Äitien ja isien kokemuksia raskaudesta ja äitiyshuollosta. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Akateeminen väitöskirja. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67261/951-44-5544-4.pdf?sequence=1>. 2.12.2013.
- Pasanen, K. & Pärssinen-Hentula, I. 2011. Adoptiolapsen ja hänen vanhempiensa vuorovaikutuksen tukeminen. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro, 217–236.
- Pelastakaa Lapset ry. 2013a. Lastensuojelutyö. Uusia sijaisvanhempia tarvitaan. <http://www.pelastakaalapset.fi/toiminta/lastensuojelutyo/perhehoitotoiminta/uusia-sijaisvanhempia-tarvitaan/>. 4.12.2013.
- Pelastakaa Lapset ry. 2013b. Esittely. <http://www.pelastakaalapset.fi/joensuunperheentalo/esittely/>. 4.11.2013.
- Pelkonen, M. & Hakulinen, T. 2002. Voimavaroja vahvistava malli perhehoitotyöhön. *Hoitotiede* 14 (5), 202–212.
- Poikonen, P.-L. & Lehtipää, R. 2009. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehävä: Kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa Rönkä, A. & Malinen, K. (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 69–88.
- Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pösö, T. 2007. Lastensuojelun puuttuva tieto. Teoksessa Vuori, J & Nätkin, R. (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Tekijät ja Vastapaino, 65–82.
- Rimpelä, M. 2013. Kasvatuskaaoksesta yhteiseen ymmärrykseen. Teoksessa Lämsä, A.-L. (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus, 17–45.
- Repokari, L. 2011. Vanhemmuus hedelmöityshoitojen jälkeen. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro, 197–205.
- Rotkirch, A. & Saloheimo, A. 2008. Yksin kotona? Teoksessa Janhunen, K. & Oulasmaa, M. (toim.) Äidin kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto, 72–85.
- Räty, T. 2010. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita.
- Rönkä, A., Malinen, K., Sevón, E., Kinnunen, U., Poikonen, P.-L. & Lämsä, T. 2009. Arki elämänalueiden leikkauspisteessä: Johtopäätökset ja ehdotuksia perheiden arjen tukemiseksi. Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 273–295.
- Saaristo, A.-M. 2014. Korjausehdotuksia opinnäytetyöhön. iiri.m.nevalainen@edu.karelia.fi. 11.5.2014.
- Sateenkaariperheet ry. 2014. Mikä sateenkaariperhe? <http://www.sateenkaariperheet.fi/>. 31.1.2014.

- Sihvola, S. 2006. Hoivan voima. Teoksessa Hermanson, E. & Martsola, R. (toim.) Aikuinen vanhemmuus. Katoavan kasvatuksen jäljillä. Helsinki: Tekijät ja kirjapaja Oy, 103–115.
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, J. 2012. Lapsen puolesta. Helsinki: WSOY.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaia 2004:14. <http://pre20090115.stm.fi/pr1098955086116/passthru.pdf>. 28.1.2014.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2008. Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvoloissa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008: 24. Helsinki: Yliopistopaino.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2013. Neuvolat. Sosiaali- ja terveystalvet. Terveystalvet. http://www.stm.fi/sosiaali_ ja_ terveystalvet/terveystalvet/neuvolat 28.1.2014.
- Sosiaaliportti. 2013. Lastensuojelun käsikirja. Tukihenkilö tai tukiperhe. http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/tukihenkilö_tai_tukiperhe/.13.5.2014.
- Suomen monikkoperheet ry 2014. Monikkoustietoa. <http://www.suomenmonikkoperheet.fi/monikko2008/>. 31.1.2014.
- Syrjälä, J. 2005. Parasta kasvatusta on vanhempien hyvä esimerkki. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) Vahva vanhemmuus- Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: VL- markkinointi, 71–73.
- Tahkokallio, K. 2003. Mitä tehdä levottomille lapsille. Juva: WS Bookwell Oy.
- Tahvanainen, M. 2013. Projektityöntekijä. Pelastakaa Lapset ry. Henkilökohtainen tiedonanto. 4.12.2013.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013. Kasvunkumppanit. Lasten hyvinvointia vahvistamassa. Perheitä tukevat talvet. <http://www.thl.fi/fi-FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/perheita-tukevatpalvelut;jsessionid=E9CACB9CC82479226E986D667B39ECB1?&print=true>. 2.12.2013.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014a. Kasvun kumppanit. Lasten hyvinvointia vahvistamassa. Neuvolatyön tukena käytettäviä lomakkeita. Vanhemmuuden ja parisuhteen roolikartat. http://www.thl.fi/fi-FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/lomakkeet/lomakkeet_neuvolatyohon#Vanhemmuuden%20ja%20parisuhteen%20roolikartat. 18.2.2014.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014b. Äitiys- ja lastenneuvola. http://www.thl.fi/fi-FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/aitiys_ ja_ lastenneuvola. 28.1.2014.
- Tervonen-Arnkill, K. 2008. Sijaisperheen intensiivinen tukeminen. Teoksessa Ketola, J. (toim.) Menetyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: PS-kustannus, 147–160.
- Tilastokeskus. 2014. Käsitteet ja määritelmät. Perhe. <http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/perhe.html>. 2.5.2014.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Törrönen, M. 2012. Onni on joka päivä. Lapsiperheiden arki ja hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus.
- Varsinais-Suomen lastensuojelun kuntayhtymä. 2013. Vanhemmuuden roolikartta. <http://www.vslk.fi/index.php?id=19>. 22.4.2014.
- Viljamaa, J. 2008. Anna lapsen onnistua. Jyväskylä: Gummerus.

Zankarimi, M. 2012. Väestöliitto. Maahanmuuttajavanhemmat tarvitsevat enemmän tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. <https://vaestoliitto-fi.directo.fi/monikulttuurisuus/?x29403=1766773>. 31.1.2014.

Toimeksiantosopimus

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Toimeksiantaja

Organisaation nimi:	Pelastakaa Lapset ry/Joensuun Perheentalo
Toimeksiantajan edustaja:	Anne-Maria Saaristo
Osoite:	Rantakatu 15, 80100 Joensuu
Puhelinnumero:	040 548 8838
Sähköposti:	anne-maria.saaristo@pelastakaalapset.fi

Opiskelijan/opiskelijoiden tiedot

Koulutusohjelma:	Hoitotyön koulutusohjelma
Opiskelijanumero(t) ja nimi(et):	1101342 Tuija Kananen 1101340 Iiri Nevalainen
Puhelinnumero:	040 3578019 Tuija Kananen, 050 5148067 Iiri Nevalainen
Sähköposti:	tuija.kananen@edu.karelia.fi, iiri.m.nevalainen@edu.karelia.fi

Toimeksiantajan sitoumukset

Toimeksiantaja antaa tilat haastatteluja varten sekä järjestää pienimuotoista tarjottavaa haastattelujen ajaksi

Opiskelijan sitoumukset

Opinnäytetyö valmistuu kevätlukukauden 2014 loppuun mennessä

Opinnäytetyön ohjaus Karelia-amk:ssa

Ohjaaja(t):	Heleena Uusi-Illikainen
-------------	-------------------------

Opinnäytetyön julkisuus

Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se voidaan julkaista Theseus-verkkokirjastossa.

Allekirjoitukset

Päiväys 10.12.2013	Opiskelijan allekirjoitus ja nimenselvennys Tuija Kananen Iiri Hämäläinen
-----------------------	---

Päiväys 10.12.2013	Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus ja nimenselvennys Anne-Maria Saaristo
-----------------------	--

Tutkimuslupa

JOENSUUN KAUPUNKI	Viranhaltijapäätös	1
Sosiaali- ja terveyskeskus Sosiaalipalvelujen johtaja	18.12.2013 § 39	189/00.01.03/2013
Hakija/asianosainen	Opiskelijat Iiri Nevalainen ja Tuija Kananen	
Asia	Tutkimuslupa / Karelia Ammattikorkeakoulu	
Päätöksen perustelut	<p>Karelia Ammattikorkeakoulun terveydenhoitajaopiskelijat Iiri Nevalainen ja Tuija Kananen hakevat opinnäytetyöhönsä tutkimuslupaa aiheena Perheentalon yökylätoiminta vanhempien tukena. Opinnäytetyön toteutuspaikkana on perheentalo ja toimeksiantajana toimii Pelastakaa Lapset ry. Opinnäytetyön tehtävänä on selvittää, millaisia kokemuksia yökylässä olleiden lasten vanhemmilla on yökylätoiminnasta sekä miten yökylätoimintaa voisi vanhempien mielestä kehittää.</p> <p>Aineisto kerätään teemahaastattelun avulla haastatteleamalla yökylässä olleiden lasten vanhempia.</p> <p>Opinnäytetyö ei aiheuta Joensuun kaupungille kustannuksia.</p> <p>Opinnäytetyössä on huolehdittava asiakkaiden tietojen asianmukaisesta salassapidosta ja ettei vastauksista ole yksilöitävissä henkilöitä tai perheitä. Myönnän luvan Iiri Nevalaiselle ja Tuija Kanaselle opinnäytetyön tekemiseen aiheesta Perheentalon yökylätoiminta vanhempien tukena.</p> <p>Tutkimustulokset tulee toimittaa Joensuun kaupungin käyttöön.</p>	
Päätös		
Toimivallan perusteet	Hallintosääntö 46 § ja 3 § Sosiaali- ja terveysjohtajan delegointipäätös 6.5.2013 § 14	
Nähtävänäpito	Päätös asetetaan yleisesti nähtäväksi sosiaali- ja terveyskeskuksessa ennakolta ilmoitettuna aikana 20.12.2013	
Allekirjoitus	Sosiaalipalvelujen johtaja	 Leena Korhonen
Tiedoksianto	Päätöksen olen tänään antanut tiedoksi : STLTk, Iiri Nevalainen ja Tuija Kananen, Tuuli Ollila	
	Päiväys: 18.12.2013	 Helena Venäläinen
	Toimistos sihteeri	
	Sosiaalipalvelujen johtaja	Leena Korhonen, p. 050 566 1633

Saatekirje

Hyvä yökylätoimintaan osallistuvan lapsen vanhempi/huoltaja!

Olemme kaksi kolmannen vuoden terveydenhoitajaopiskelijaa Karelia- ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä aiheesta Perheentalon yökylätoiminta vanhempien tukena. Opinnäytetyömme tarkoituksena on saada tietoa, millaisia kokemuksia yökylään osallistuvien lasten vanhemmilla on yökylätoiminnasta, ja kuinka yökylätoimintaa voisi kehittää.

Opinnäytetyön aineiston kerääminen on tarkoitus toteuttaa haastattelemalla yökylään osallistuvien lasten vanhempia. Haastattelussa läpi käytäviä teemoja ovat vanhemman voimavarat ja tuki, yökylän toiminta ja vanhemman toiveet koskien yökylätoimintaa.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista, ja osallistujina voivat olla sekä isät että äidit, myös samasta perheestä. Haastattelut tullaan toteuttamaan yksilöhaastatteluina. Sinun ja meidän kahden lisäksi haastattelutilanteessa ei ole muita, ja se toteutetaan Perheentalon tiloissa. Haastattelut nauhoitetaan, jotta aineisto pysyy mahdollisimman luotettavana tulosten analyysivaiheeseen saakka. Haastattelut tulevat olemaan ainoastaan meidän käytösämme, eikä niitä liitetä kirjallisina versioina opinnäytetyöhön, mahdollisia sitaatteja lukuun ottamatta. Käsittelemme haastattelut luottamuksellisesti, joten vanhemman henkilöllisyys ei tule paljastumaan opinnäytetyön missään vaiheessa. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen haastattelut tuhoetaan. Opinnäytetyömme on julkinen asiakirja, ja valmistumisen jälkeen luettavissa Theseus-julkaisuarkistosta sähköisesti.

Etsimme siis vanhempia, joiden lapsi tai lapset ovat osallistuneet vähintään kerran Perheentalon yökylään. Mikäli tahdot osallistua ja olla samalla mukana kehittämässä yökylän toimintaa, tai sinulla heräsi jotain kysyttävää, voit ottaa meihin yhteyttä puhelimitse tai sähköpostilla. Haastattelut tullaan toteuttamaan alkuvuodesta 2014 Perheentalon tiloissa yhdessä sopimanamme ajankohtana. Kiitos jo etukäteen tulevasta yhteistyöstä!

Ystävällisin terveisin

Tuija Kananen
xx.xxxx@edu.karelia.fi
Puh. xxx xxxxxxx

Iiri Nevalainen
xx.xxx@edu.karelia.fi
Puh. xxx xxxxxxx

www.pelastakaalapset.fi

Haastatteluun suostumus ja nauhoituslupa -lomake

SUOSTUMUS OSALLISTUMISESTA TIEDONANTAJAKSI

Allekirjoittamalla tämän kirjallisen lomakkeen suostun tiedonantajaksi Karelia-ammattikorkeakoulun terveydenhoitajaopiskelijoiden Tuija Kanasen ja Iiri Nevalaisen opinnäytetyöhön aiheesta Perheentalon yökylätoiminta vanhempien tukena. Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa, millaisia kokemuksia yökylään osallistuvien lasten vanhemmilla on yökylätoiminnasta, ja kuinka yökylätoimintaa voisi kehittää.

Olen tietoinen, että aineisto kerätään haastattelemalla, ja että haastattelut nauhoitetaan. Lisäksi olen tietoinen, että haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista, siitä ei makseta korvauksia eikä se aiheuta tiedonantajalle mitään kustannuksia.

Olen tietoinen, että nauhoitettu haastattelu jää ainoastaan opinnäytetyön tekijöiden käyttöön, ja että se tuhoetaan opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Tiedän, että opinnäytetyön tekijöitä koskee vaitiolovelvollisuus koskien haastatteluita, ja että tiedonantajan henkilöllisyys ei tule paljastumaan opinnäytetyössä. Annan luvan käyttää opinnäytetyössä sitaatteja, eli lainauksia, joista ei pysty päättelemään tiedonantajan henkilöllisyyttä.

Minulle on kerrottu, että opinnäytetyö on julkinen asiakirja, joka on valmistumisensa jälkeen luettavissa Theseus- julkaisuarkistosta sähköisesti.

Minulle on annettu mahdollisuus esittää opinnäytetyöhön ja haastatteluihin liittyviä kysymyksiä.

_____.____.2014

Paikka ja aika

Allekirjoitus

Teemahaastattelurunko

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Haastateltavan numero:

TAUSTATIEDOT:

1. Kuinka monta lasta teillä on? Minkä ikäisiä he ovat?
2. Onko perheessä muita aikuisia?
3. Kuinka monta kertaa lapsesi on osallistunut yökylätoimintaan?
4. Jos vain osa lapsistasi on ollut yökylässä Perheentalolla, missä muut lapsesi ovat tuona aikana olleet?

VANHEMMUUDEN TUKEMINEN:

- Tukiverkosto
 - o Tukiverkoston merkitys
 - o Tukiverkoston riittävyys
- Kodin ulkopuolinen tuki
 - o Esim. neuvola, lastensuojelu, koulu, seurakunta, järjestöiden toiminta

VANHEMMUUDEN VOIMAVARAT:

- Voimavarat tällä hetkellä (jaksaminen)
- Voimavarojen riittävyys

YÖKYLÄTOIMINTA:

- Yökylätoiminta voimavarana, tarpeellisuus
- Ajankäyttö lapsen ollessa yökylässä
- Yökylän positiiviset/negatiiviset puolet
- Yökylätoiminnasta tiedottaminen
 - o Yökylän luotettavuus
 - o Ohjaajien ja vanhemman keskinäinen viestintä ennen ja jälkeen yökylän
- Lapsen mielipide yökylätoiminnasta

TOIVEET JA KEHITYSIDEAT:

- Yökylän jatko vuonna 2014

LOPUKSI:

- Ajatuksia, kysymyksiä

Esimerkki aineiston analysoinnista

